सामप्रातिशाख्यम्

पुष्पर्षिप्रणीतम्

उच्चमही पुना रवजये आत्वौशनं कयादेव्यं तंवो धसं तरोलेयꣳ स्वादिहितं
पवस्वेन्द्रमच्छ सफष्कले पुरःश्यावागवेऽभिप्रिकावꣳ स्वासु ज्ञीय मेह्यू-
साकं वयं भरमधार्मेधं पान्तꣳ हव्यं प्रवः शाक्त्यं वयङ्काणवे प्रथमः १

इन्द्राकद्वमयन्दासौर्ध्वसद्मनमातूपारमभित्वार्षभमिदङ्गारमिदं घृतश्चुन्निधन-
मात्वे तिथं योगे मेधमिन्द्रसुतेकौत्समाश्वन्द्रोणासुतासोमैकर्चौ प्र सो
जयंतृचेप्रसोहितमयासफमाद्वारꣳहर्यप्रसुन्वागौरीगौतममेकर्चावृषा
यौक्ताद्यं पुनायास्यमैडे द्वितीयः २

एतास्वेव त्रिणिधनं वृषाशोशिष्ठमभिप्रव श्यैतं त्वामिदाछन्दसं यस्तेष्मतम्प-
वस्वमच्छपूषासुशंकुसुज्ञानरीवितान्येकर्चाः पूषा तृचेक्रौञ्चं वृषा याममेवाम-
हीविश्वादꣳष्ट्रम्पूर्वमुच्चाद्युष्टम्भमभिसोमद्रुतमेप्रहिन्वाष्कारान्तनतिस्रः संक्रो-
शोघत्वाष्टम्भभन्तरणिरवन्तिस्रः ष्ठौहे तृतीयः ३

असोसखावाचः शैक्त एकर्चौ सुतावितन्त्वाष्ट्री अन्ते स्वासु हिष्ठीयवर्णरश्चयानि
दद्वसाकामन्तवदꣳष्ट्रोत्तराभिशवे स्वः पृष्ठञ्चपुनासत्राविश्वाः
शोकंयोरापृश्न्यौर्णोत्तरꣳ स्वासुत्वꣳ हि हत्कमातीषा सोमः पुरोनानदं वा-
त्सप्रꣳ सोमः १३ सैन्धुद्दितमग्निं वश्चतुर्थः ४

प्रियमिमंवितंजुषस्वार्षाशाकलवार्शे उष्वाणमानवानूपवाम्राग्नेयानियत्सो-
शवन्तानि व्यꣳशुर्दुपम्रप्राणा वनक्रोशेजसावितपार्थेस्पत्यमिन्दराते सञ्जय-
मिन्द्रामित्रमसामहामित्रमिन्द्रावृधीयक्रौञ्चे पञ्चमः ५

एतास्वेववयंमृज्यौद्दणोरन्ध्रेस्वारैडेजजिद्वरुणसामगोष्ठमुत्यꣳहवद्देव्यꣳरे-
वन्तीयम्परिस्वावैदन्वतानितृतीयाद्यचतुर्थानि ससुतंवो दीर्घकार्णे सोमा-

गौरीमधुश्चुन्निधने तथाक्रौञ्चे वाङ्गिनधनमैडेश्नौष्टमयापवाग्नेगूर्दः प्रवोर्चोपा-द्वँशपुत्रे षष्ठः ६

वृषातनिपर्यैडकूलीयानिपुणाकरवतरगौङ्गवयास्यानिस्वासुप्रवदभिनिधनं वैखानसानि यस्ते मौक्षमेषस्य शार्करंप्लवः सखापुरीवितकार्त्तेज्य-क्षाहविषंयेसोजरावात्समातेत्वन्नः सौश्रवसं यदि वीङ्कमध्वर्यो रूपे सप्तमः ७

एतास्वेवाशुभार्गीमित्रटतसाकलम्बान्यभिसोद्विहिङ्कपार्श्वहन्मगतहाराच्छिद्रा-णिप्रहिन्वादुक्थमुद्वद्धर्तायदिनैपातिथसुभयं वैयश्वं युषक्सुरूपाद्यभासकाक्षी-वतासितान्यष्टमः ८

द्युम्नमैषिरं प्राणात्रैतमभीनोवितकौत्सशुद्धाक्रौञ्चरयिष्ठौदलानिस्वासुधर्महिन्व-शीयँस्वासुशनसांवर्त्तमारुतानिजिघ्रतइत्यदारसुरूपोत्तरँहरिश्रीनिधनसै-न्धुबाभ्रवेडानाँसंक्षारत्रृषभाश्चेति नवमः ९

तोयिं पृष्ठकौल्मपुष्पदैर्घवैथश्वाद्याभीशवानिश्रीणन्तोवासिष्ठमसोसामराजँ स्वासुश्रायन्तीयं यतःसमन्तंत्वँसोमाश्वसूक्तशाम्मदावचीनेडविष्कृतानि-त्वम्पर्णंपवस्व मनसं परित्यंवितनिहवहिष्ठीयानि दशमः १०

एतास्वेवासितसाध्रपाराणिस्वासुविधर्मोपोषुश्रुध्यँ स्वास्वैध्मवाहककुभो-द्वँशीयान्युच्चाजिगाभीकेपुनोत्सेधज्ञीयनिषेधान्याजा वितंमाचित्तिथमुदुत्ये-वर्त्तोच्छकुलीयं पर्यूषुश्यावागवेधन्वहविषं वाङ्गिनधनमेकादशसूर्यस्याग्निं-वाजजिद्देव्ये दशरात्रः ११

वृषामहीपुनामन्तमुत्सःप्लवःप्रत्नंदैर्घंप्रकापार्थं चिद्वर्त्तोयस्तेजराच्छसुज्ञानंपुरः क्रौञ्चंप्रोकावमग्निं वःमासत्राप्रसोमाश्वंप्रसोमदेपज्रँस्वासुवर्त्तःपवते ज्ञानका-शीतेप्रसुवितमाजाम्योकोनिधनँसवीरौदलं प्रसुन्वासाध्रे प्रथमः १२

वृषाष्मतयौक्तोत्तरेतोषिञ्छन्दसमृच्येडमायास्यंतृचेश्रीणन्तस्त्रिणिधनंवृषाशो-पार्थमभिप्रवर्त्तःशंकुवितेपवस्वायम्पूषाभ्रामहीविश्वादँष्ट्रोत्तरमुच्चारूपमभि-

सोरीरवंप्रहिन्वाग्नेयमात्वावर्त्तःस्वासुन्नुल्लकवाचे सखाज्ञानदासेसुतान्धी द्वितीयः १३

पविराजंपवस्वादारतोषिंपृश्न्येकस्यांतृचेभीशवोत्तरयौधाश्रीणमुहुवाअस्य सिष्ठंयोरावर्त्तःस्वाम्वौर्णाद्यसुज्ञानेपुरस्त्वाष्ट्रचूर्द्धेडॅस्वासुलोशाद्यैडशुद्धीये अर्षासन्तन्यभिसोमानावानूपवाम्रान्यभित्रिसम्पायशावर्त्तोसा गौषूक्तं प्राणाज्ञाने तृतीयः १४

एतास्वेव दासंपवस्ववारयिष्ठमसालौत्तरंयजिष्ठॅसाध्यमिन्द्राश्वसूक्तंमृज्य-मतन्त्रिणिधनायास्येसाकॅसिष्ठपिबावर्त्तःपरिस्वैध्मवाहन्तंवर्चिज्ञानकाशीते स्वासुरुतान्धेनुप्रसोर्चिवर्त्तोत्सःप्रत्नंवर्त्तलेयेतथाभिसोमत्सपरिधीन्दुहेति च चतुर्थः १५

हाउनित्रं प्रतेलौशाद्यंमन्ददुग्धावर्त्तलेयेइन्दुःसम्पापवस्वत्वाष्ट्रीद्विरभ्यस्तङ्गो-विल्लौशोत्तरम्पवमावृषोवर्त्तलेयअयापवासिष्ठंज्योतिर्मरुतामुच्चासत्रापुनाव-र्त्तोभिवायुम्प्यार्थंपुरोमधुश्चुज्ञीयबृहदाग्नेयमभिसोगौङ्गवंप्रहिन्वा यौधा १५ स्वादिन्नुष्टम्भं पञ्चमः १६

आजा तममभ्यैडङ्कावन्तोषिमन्तंयओसितंवृषायाममैडङ्गत्वावर्त्तस्तिस्रोहि-तॅसहत्वाष्ट्रयस्यसत्रातवोत्सेधोदुहापृश्निशिशुम्पार्थम्द्युम्नम्प्राणा सफ श्रुध्येकर्चाविन्दुनिषेधोधर्त्ताकावंक्रतुॅस्तम्भॅसखापौष्कलंकतुॅश्यैतप-च्छश्रुध्ये षष्ठम् १७

क्रतुन्धसंपवतेपौष्कलमस्यामहीतोषिलेयमृच्ययॅसोपार्थॅस्वानोहितम्पव सत्रापर्यूदेव्यमिन्दुर्य्यद्वापरिप्रधवारॅसूर्य्यस्यकावंतृचेपवमापौरुमीढम्मन्द्रन-वाद्यम्परिधीनित्रमभिसोद्वाजमुत्सःसिष्ठंयद्वापमेनमितिप्रसोगवशुद्धीयएकर्च्चाः क्रतुम्मीढन्तवर्चिश्रुध्ये सप्तमः १८

क्रतुम्मानवाद्यंप्राणापौष्कलक्रतुञ्जनित्रॅसोमःश्रुध्यं क्रतुंद्वाजमभिसोतिथंतो-षिदुक्थंयस्तेसोमसोमाध्यर्धेडमदब्धःसुमाराडवमस्यजरातोषिरवश्वेदेवानिह-

वः संवत्सरः १९

प्रतिनानदमानोविश्वाश्यैतम्पुरोदलꣳस्वादोःश्यैतम्पवस्वेडानांकर्चःव्रत्नयौ-
धाशिशुन्देव्यङ्कयास्वारम्परिप्रधन्वसफमेकस्यामुच्चास्पारसौपर्णशाक्वरेपु-
ना ष्टम्भलेयेश्रायभरन्तरोवारमच्छैकस्यांपुरस्तृचेयास्यमैडꣳस्वानोजरा वर्ण-
मिषंपुना वषट्कर्चे प्रथमः २०

तृचे मच्छौपगवन्निषेधःश्रायमयापार्श्वमिन्द्रामहीकर्चाःपवस्वमलेयंतृचेत्वेसो
यौधादैर्घेषाद्यौतानमेन्दुमारुतꣳस्वादिजशानदवश्रुध्यन्देवोदर्शिज्ञीयमुत्तम-
हीमन्द्रजरापाहिरंवतृचेकर्चेदैर्घंविश्वस्मात्समन्तन्तास्वेवजयमिन श्रौशने द्वि-
तीयः २१

कयातेदेव्यमग्नश्रायाधसमच्छलेयमदासꣳहितंभद्रोग्नेवाजसफष्कलेकर्चौ
तृचेश्रुध्यविशोवाश्वमृचितृचेन्धीगवज्ञीयेसमिद्धंभीयेकावमुपत्वावारमुच्चेषन्तो
कजरास्वासुवषट्प्रसोतृचेगौङ्गवꣳशग्ध्यूहारत्वङ्कौल्मलाशुमदच्युतःकर्चे
तृतीयः २२

प्रधसत्राप्रसुवाश्वंकर्चावौदलंतृचेप्रदैज्ञीयꣳस्वासुदैर्घꣳशग्ध्यूवर्तःस्वादि-
ष्कृतमस्यष्मतंयस्तेहितमयंपूर्वाश्वंविपश्चितो भार्गवꣳस्वासुयौक्तस्रुचंप्रसुन्वा
गौतमंतृचेवृषाजिगस्वारपर्णोपुनादैर्घंयस्तेसुरूपोत्तरंत्वꣳहिशङ्कसुज्ञापवस्व-
देवासितमयंपूषेति चतुर्थम् २३

उच्चार्षभषूक्तभिसोमोत्सेधःस्वानो वारंप्राणाश्रुध्यं पुरोनिषेधःप्रधन्ववपयों-
जिघ्नमहीसाकम्पार्थमिमाउत्वाश्यैतंयस्यलेयंपवमासꣳहितमासोगोमन्नः
सफश्रुध्येभीनोवाश्यावागवेञ्जतेकावन्तोषिदꣳष्टोत्तरमभित्वाकणवरमानो
दोविशीयं पञ्चमः २४

परित्यꣳश्यावागवेपवित्रं कावꣳस्वादिमौद्वं ज्ञीयर्द्धुविशीयंत्वन्नश्चिवारमु-
च्चास्वारसैन्धुद्बितंतोर्षिवरुणसामयस्तेकाद्वयच्छादासंपुरो वाध्र्यवैतहव्य-
सामेत्रासान्यग्नेत्वꣳसत्राभिसोदोविशीयꣳस्वासुवारंप्रतूर्तिषुवर्त्तत्रामृषभ-

स्तोष्युत्सेधे षष्ठः २५

उत्सेधएवश्रीणमच्छविशीयमयंपूनिषेधइन्दुपुष्पंच्यावनमेकस्याम्पवस्वतंवः पुरोजनित्रेपुनातिथंतंवशुद्धापदान्तऺस्वादिनगौषूक्ताश्वसूक्तएकर्चौयज्ञैह्यषु-तन्तेश्रुधीतिचवाराणिपिबोत्सेधनिषेधावृष्यापराणमैडन्दुहासमन्तंपङ्क्यांपुना-वरुणसाम्नि सप्तमः २६

तवाहम्मन्तजयेरेवतीर्देव्यऺस्वासुसत्राभरन्तवत्यत्पुरोजागतऺसोमसाम-यदभित्यमितिप्रत्नमहीन्द्रम्पराणमैडंवसुरुचःसत्राधयदोविशीयंप्रत्नमुत्सेधस्त-दिदोश्यैतऺरक्षःसुरूपोत्तरऺसुमन्मावारंपुनावैयश्वङ्कर्चौवषडन्तमुत्सोयस्ते सत्रापवस्वकाचीनेडमेकाहाः २७

इति प्रथमः प्रपाठकः

पन्यङ्क्षमात्वाविदऺष्ट्रम्पूर्वम्परिस्वासुरूपोत्तरऺस्वासुरूपोत्तरऺ स्वासुह-विषजरामार्गीयवाणीदंवाम्पवस्वसाकमृच्यभिसोतवोजनित्रैच्छजराप्रसोजरा-सोमसामरोहितकूलीयानिप्रसोक्षारान्तंजयमुद्द्वेस्वारम्पराणमच्छाक्षारमभिप्रि खानसमस्यप्रत्नाशुमार्गीयवे प्रथमः १

एतांस्वेवमित्रटतसाकलम्बान्यभिसोदैर्घंपाद्विहिङ्कादेव्यमेवमेवतनिहन्मेमोषु-त्वापार्श्वमस्वासन्तनियस्तेसुरूपाद्यभासासितान्यभिद्युवाचासखातृचेशौक्त-मिन्द्रासितकौत्सशुद्धाक्रौञ्चरयिष्ठानि द्वितीयः २

इन्द्रापविज्ञायेस्वासुविशीयमुच्चासुरूपोत्तरादारसंक्षारास्तोषिं पृश्नितथा श्रीणऺस्वानोहाविष्मशाम्मदावचीनेडविष्कृतान्ययंपूज्ञीयहिष्टीयेधर्ताज्ञीय-म्प्रसुपारमयंपूक्रौञ्चाद्यङ्कुस्तन्देव्यन्तिस्त्रसैन्धुक्षिते तृतीयः ३

सुतात्वाष्ट्रीस्वारेपुनापृश्न्याभीशवोत्तरेसिष्ठमयमेदुदेव्यंऺस्वानोगौषूक्तंप्राणा-वारन्दसासत्रापरि प्रिद्वाजमूर्मिणाक्रोशनन्तोषिवाम्रमानवानूपानिश्रीणाग्ने-यऺसोमाःश्यावागवनिषेधाःपवस्वश्यावागवे चतुर्थः ४

एतास्वेवाकूपारऍसोमाःक्रौञ्चाद्यऍसुनात्वाष्ट्र्यूर्ध्वेडऍपुरःशुद्धापदान्तम-साह्नितमैडन्तोषियौधाद्वैगतेश्रीहन्मनंपुरःपारसाध्रेपवस्ववात्रेयंपरिप्रि षूक्त-मेकस्यांप्रत्यस्मैवितमिन्द्राच्युतम्प्रसुदानोत्तरमृच्यभिप्रिज्ञीयन्नमस्तेजरावृषा ज्ञीयऍस्वासुभरमेनामित्रेपञ्चमः ५

पवस्वदत्वाष्ट्रीपदीङ्गयन्त्यामभिसोदऍष्ट्रोत्तरमृचितृचेभीशवोत्तरऍस्वःपृष्ठऍ हिन्वावयमेसिष्ठम्पुरःन्नुल्ललेयन्त्वमिन्द्रद्विहिङ्कादेव्यम्प्राणावार्शम्पवस्व ज्ञीयंबृहदाग्नेयन्नरस्तोदः श्रीणम्पिबापृष्ठमध्वर्य्योपरार्णैडकूलीये तव हन्म गत-गौङ्गवयास्यातितासुधाराहवाशेः षष्ठः ६

पवस्वदेह्नितततमैडङ्गोमन्नस्त्रैतम्पुरः क्रौञ्चाद्यगौतमे प्रोसारथ्यातेस्त्रौग्मतऍ हाउहुवाइशिशुंसिष्ठम्परित्यमूर्ध्वेडत्वाष्ट्रीज्ञीयेपुनामद्दकारावेभीनो निषेधसा-ध्रज्ञीयानिस्तोमम्मन्तपुनासोमसामात्रेयम्पुरःशिशुमुहुवायिसिष्ठंकौत्समभीनः-स्वारंधर्ताशार्ङ्गे सप्तमः ७

हाउहुवाश्रक्रावासिष्ठंपरित्यमासितोत्तरमिन्द्रापारमभ्यस्तङ्कर्चावसायासमैड-माजागृशानम्परिप्रधन्ववाजजिदहीनाः ८

विशोवितमृचितं वस्तृचेश्रुध्ययजिष्ठमैध्मजिघ्नपर्णैडकूलीयसन्तनिनिपुना-दुक्थम्पवमानोजराश्रवसेभीनः कात्रंप्रसोमार्गीप्रसोमदे गतहन्महारायणानि-स्वादिकाह्वीभासेप्रसुशुद्धापदान्तंवृषासुरूपोत्तरर्षभेपुनापृष्ठे प्रथमः ९

एतास्वेवकौल्मलैषस्य शंकुकाणवमाष्कृतमभिसोपुनावाशमौशनंऍसाक-मिमाधसङ्गोमत्पौष्कलमुभयंवाशन्त्वामिमानवोत्तरङ्कईङ्काणवभाष्कृतमभिश-ग्धिमानवाद्यमात्वाद्वाजंयोरानित्रंयशस्त्वमिन्द्राग्निर्मूसत्रापिबा जमवर्त्तःका-णवमामन्द्रैरभिनिधनयथा ननान्यत्स्वमङ्गमीढे द्वितीयः १०

ग्रात्वेन्द्रसुतोद्वऍशीयंप्रतिष्यैषोजराश्रुध्यमुषस्ताश्विप्रतुज्योतिषंयत्प्रगायतेत्यवो इदमाभाइत्यौशनान्याशूद्यात्वऍसत्राश्रुध्यम्पवस्वाभिप्रिसिष्ठंयदेषप्रकोश इति जनस्यैताबोकावानितोषिङ्कराणवरन्तन्तेमभरम्पुनाच्छन्दसमेकस्यां तृतीयः ११

तवाहं पृश्न्येकस्यामप्सामार्गीगोमानाग्नेयं पङ्क्त्याँसन्तनीन्द्रोगोष्ठः पुना पङ्क्त्यान्तन्त्वामार्गीवयङ्कसन्तनिप्रहिन्वाच्छिद्रमभीनस्त्वाष्ट्र्येकस्यां त्र्यन्तँहिन्वन्तीडानामुपोचीनेडमुत्सो वितङ्गविर्ज्ञीयं पवमाकरावम्प्र सोमाभीकपर्गैडेप्रसोद्विहिङ्कादेव्यँस्वादिशवंप्रसु वैश्वामित्रस्वारकौत्से चतुर्थः १२

एतास्वेवौरुक्षयं वृषाहरिश्रीयस्तेशाम्मदावाश्वसूक्तान्ययं पूकौत्समैडमुच्चामित्रटतसाकलम्बान्यौशनवैरूपेतिस्त्रसुतासाध्रवाश्वेतवाहम्पुष्पदुक्थमाराडवानिविदावस्वितियस्यनिधनं परिप्रियामार्गीयवमीनिधनम्पुरः शुद्धीयमैडमुष्वावैष्णवाद्ये पञ्चमः १३

उष्वावैष्णवं द्वितीयमेकस्यां तृचेस्त्रुचमसासोमसामाध्यर्धेडं पवस्वलासदस्यवं परित्यंवाङ्गिनधनं क्रौञ्चम्पर्यूवितमृच्योकोष्णिहमजीमृज्य कराणवरमेकस्यां तृचेपुष्पोत्तरं वृषासूक्तकलेपुनोर्भयतस्तोभङ्गौतमं पुरस्त्वाष्ट्रीस्वारान्तमाकारान्तञ्चोच्चामार्गीपुनाद्विहिङ्कादेव्यगतपुष्पाराययन्पू मधुश्चुद्य ओजिपुष्पोत्तरे षष्ठः स्वाद्याश्वसूक्तमेकस्याँसत्राणि १४

प्रक्षमुद्वदुपशिक्षासफमिन्द्रेविश्वालेयन्तं वोभरन्त्वमङ्गककुभंवरिवः साहीयमुत्सोऽभिनिधनंकारावमेषब्रह्मालेयमाष्कृततंवोवयमुत्वालेयमुपदविपवज्ञीयानिससुशिक्षासफष्कलेकक्षौमत्स्यलेयंतृचेस्वामुधसमुत्तरयोः ककुबात्वालेयंपरिप्रधन्वपौष्कलमेकस्याँस्वादि कौत्समैडे प्रथमः १५

सखाक्रौञ्च मयम्पूषेतियद्वितीयमेवाभरमिन्द्रंविश्वार्मेधमिन्द्रायाहिधियेगायन्ति लेयमायः पुरमग्नेतकमश्वमेनाप्रत्युइमाउवामितिचैकैकस्मिन्वारदेव्यश्रुध्यानिसन्धावग्ने विवस्वेतिच तानि यज्ञामहावैश्वामित्रे द्वितीयः १६

एतास्वेवदैर्घमचिक्रहितम्पवस्ववषट्कर्चः पुरोज्ञीयमुत्तरेगायत्र्यांविधुं वषट्वराणमकिमित्तेवितेश्रायन्तीयंपवस्वान्धी पवस्वसोमोत्सोद्यौतानमेकर्चाः प्रायश्चित्तानि १७

अभित्वाकराणवरनुत्तरेककुभाविन्दुन्नौधसः श्यैतेसनः कौत्समैडमुत्सो धसम्पुर-

स्तृचेपारमभ्यस्तंयत्पुरउत्सः श्यैतेपुरोधसंकर्च्चास्तंवो नौधसः श्यैतमभिप्रवः श्यैतनौधसमभित्वात्वामिद्धिवारेतंवोदाभिप्रवः क्रौंचेभित्वापूर्व कगवरंत्वामि त्वँह्येहिकगवबृहद्यद्यायदिमहावैष्टम्भे प्रथमः १८

पिबाश्रुधीतिचतमसमेतास्वेवमरायँरेवाँइद्रावारंप्रसोप्रसुकगवतरंपुना पूषाकगवबृहदभिसोसुतासोष्टम्मेतवपुर इतितमसमेतास्वेवमरायमिन्द्रायेन्दो वारमिममासितमसात्वाष्ट्रीयदिन्द्रविप्रियंपुराम्भिन्दुर्महावैश्वामित्रे द्वितीयः १९

गायन्तिसाभ्यासंत्वाष्ट्रचेन्द्रयाक्रौञ्चाद्यमिममसागायमेन्द्रयाचवितानिदेवः कगवरंयज्ञाकगवबृहत्पुरोवात्सप्रज्ञनिताज्ञीयँस्वासुमरायन्त्वंद्याँशुद्धा- सुष्वापारङ्कर्च्चौसोमाः पवन्तज्ञीयँस्वासुवाराघजनिताश्यावाश्वंप्रते शैख- गिडनङ्गोविच्छचेनस्तन्त्वाहवद्देव्यँरसं मार्गीयवे तृतीयः २०

अयापवावार्ततुरञ्जयोतिर्ज्जागतं वरुगसामप्रवत्प्र काशिशुमुद्वदक्रांत्सामराजं- प्रकारथीयँशिशुंञ्जयोतिषमक्राञ्जयोतिषवात्सप्रेशृङ्गमाजापुनायामेत्रैव- गोराङ्गिरसँसोमीयमेतमुत्यमितिप्रोवाराहमुहुवायिधर्त्ताहाउहुवासावि- सिष्ठेप्रोपामीवधर्त्ताक्रन्देसाविसिमानान्निषेधे चतुर्थः २१

प्र वाजि बोधीयदश्यात्वाभिनिधनङ्काग्वमग्न आइन्द्रबगमनैपातिथान्याच्छा- श्रायन्तीयं चुद्राः श्रायन्तीयं चुद्राः श्रायन्तीयं चुद्राः २२

इति बृहत्स्तोत्रियाधिकारः

स्वासुतरमेनाप्रत्युइमाउवामितिचत्वामिद्बृहदभिसोन्तरिक्षयद्या वैरूपम्पवि- त्रमरिष्टपवस्वदाथर्वगांपिबामहावैराजमर्षायएवमिन्द्रो बृहग्दिररश्मेस्वादो- र्वाजीयंपवस्ववार्षभाष्टेडाविंद्रायेन्दोरेवत्यःसुरूप ऋषभउभेयच्छचेमइमानु भद्रंयस्तेग्नेरर्क्कः पवस्वदेशिरामर्क्कस्तोषि स्थानसङ्कतिभर्गयशाँसि सुषा- साविसोतमसोर्क्कःकयातरंदशरात्रः २३

पुनातरमभिसोञ्ञोरूपन्तोष्यांवगमर्षापत्यशाक्वरेयज्ञायज्ञाच तरम्मत्स्यबृह- त्प्रत्यस्मैतरंयज्ञाप्रसुस्वरंचतुर्थमत्स्ययं पूषाद्वितीयमेतास्वेव तृतीयंप्रत्यस्मै-

सुतासः प्रथमस्यप्रत्नांभ्राजविभ्राट्तवबरामेन्द्रमिद्देश्रायन्तः कीर्त्यमिन्द्रक्रपुरः
श्रायविकर्णंपरिस्वानभ्राभ्राजमुच्चाग्नेर्व्रतंमूर्द्धापुरोभासेतवाहन्तरम्पुरोजि-
बृहत्परीतस्तरꣳरेवतीरेवत्यस्त्वमग्नेबृहदभिसोपरीतो वाक्करम्भाद्योत्तरेतदि-
दात्रिकराजनदेव्येपरिस्वानः स्वाशिरामर्क्कोग्नेतवषड्चेलान्दꣳसंवत्सरः २४

पुरोवर्णꣳस्वादिशिरामर्कोर्षायस्तेवार्षाहरेभित्वात्वामि त्तरबृहद्द्विपदोत्तरेप-
र्यूषुनदꣳसꣳस्तोभःपुनासप्त हमेकस्यांधर्त्तादीर्घतमसोर्कोयंपूभर्गःस्वासुव-
त्सामाभेमबृहद्यस्तेस्वाशिरामर्कः किमिबृहत्पवतेयस्तेबलभिदेकर्च्चौत्वमिन्द्र-
यशःपुरोजिभर्गः पुनास्थानꣳस्वासुसप्तहल्येसामनीपुरइन्दुरेकर्च एकाहाः २५

आज्यदोहानिप्रतिलोमानिप्रसुन्वायꣳसोतिस्तोवाचइतिश्रायकृतिःस्वासुश्म-
मश्वव्रतमभिवाजीव्याहृतिसामानिपञ्चभूर्भुवःस्वः सत्यंपुरुषइतिस्वरिर्णधने-
चायंपूतमसः कर्चःश्रीणास्थानन्तिस्तोग्नेरर्कःपरिप्रधन्वदीर्घतमसोर्क्कोभित्वा-
वृषभतरंयज्ञाबृहदभिप्रिवृषापवित्रधर्त्ताइतिस्तोभाद्विरिडचतुरिडषडिडाष्टेडा-
निपुनावर्णम्परिप्रियास्वाशिरामर्कःसुता बृहत्पुरोवार्कजम्भाद्यामासोमान्तरि-
क्षमभिसोवर्णमग्निंवोवाजीयꣳस्वाद्यग्नेरर्क्कोद्विर्यंदीर्घतमसोर्कः परिस्वा प-
योहीनाः २६

माभेमतरमग्निम्महेनःप्रतिवाजीयान्यभिप्रियादीर्घतमसोर्कउत्सो
भर्गःपरिधीनाथर्वणꣳश्रीणन्तस्तमसः परित्यꣳसंकृत्येकर्च्चाः पुनायशः पुरो
जम्भोत्तरमुत्सः सꣳसर्पउत्तमोभिप्रवाद्यंपुरोद्वितीयꣳसत्राणि २७

तंवोवर्णमभिप्रवर्णंवृषाचैकवृषंचपुनाश्विनोर्व्रतम्पुरउत्तमेतास्वेवापांव्रतेपुना-
गवांव्रतꣳस्वाद्युत्तरमेनाप्रत्युइमाउवामग्नेविवस्वत्त्रिकद्रुकेषुबृहदग्नेविवस्व-
त्तरं प्रत्नꣳसखा तौरश्रवसे प्रतिलोमे याममायज्ञौःप्रायश्चित्तानि २८

यज्ञेन्दुरेकर्चः सखायोधाबृहद्द्विः सखात्रिः परितन्दुर्योधाद्वौद्वौपादौद्विरभ्य-
स्येत्पुनातरमुत्सः प्रत्नंद्विरभ्यस्तमभित्वातरबृहत्त्वामिबृहत्तरन्त्वामित्वꣳहो-
हिजम्भꣳस्वासुहृस्वायदिन्द्रयेतिचयद्यायदिन्द्रवान्तरिक्षेस्वासुषभः श्रुधी-
हवमितिचत्रिकप्रोषुवत्सातीषङ्गोयदिन्द्रेन्द्रायाहिपूनापूषाजम्भाद्यमभिसोहृ-

स्वासुतासोह्वस्वान्तरिन्नेतवपुरइतिवैराजऋषभᳲसोमउष्वापवस्ववत्सा-स्तयोरेवातीषङ्गः प्रसोप्रसुतरंपुनापूषाबृहदभिसुतासोरूपेतवपुरइतिमहावैरा-जम्परिस्वारेवत्योभिसोसुतातरन्तवबृहत्सोमउष्वापवस्वतरंमृज्यसोमाबृहत्प-वस्वश्रेयःसुतासोरिष्टमग्नआयाह्यन्तरिन्नᳲहोतारं वत्साःअक्रान्तमसःसोमउ-ष्वापवस्वसिमाःत्तुद्रा इति त्तुद्रा इति २६

इति लघुस्तोत्रियाधिकारः

इति द्वितीयः प्रपाठकः

तालव्यमायि यद्वृद्धमवृद्धं प्रकृत्येइऐईत्येतान्यायिप्राप्तमोयिभवति हिशब्द एवाहि सौभरामहीयवयोरेहीमिहवद्दैवोदासे त्वᳲहिकौल्मएकारश्च प्रकृति-प्राप्त ऐ भवतीहवद्दैवोदासे पुनश्चावृद्धमप्यायि भवतीशानं पवतरेस्तावे पवन्ते क्रौञ्चे वसोनिरेकेभिनिधने यद्वृद्धं प्रकृतिर्भवति तस्य ग्रहणं निधने हीषीस्थᳲ सर्वत्र न जिनं वृषातनिनिशिशुं तिस्रोहितेचविप्रत्नंपीजयेभिर्नत्वेसोमज-येनिमायस्तेहितेममद्रिमरीतायां मानजययोर्विषीन्द्रद्रोमसन्तनिनि १

यौधादेवस्तावेशनेषीद इन्दुः ऋषिः येना देव्येखीनां धसेभि षुधे रिन्न सᳲ हितेयोनिं द्रोणे सर्वत्र पर्षि सफेपीतास्तावे क्रमीत नाए ष्कलेताइसइ विदे इन्द्रः अप्सुजित्सर्वत्रनान्त्थोद्वᳲशीयशुध्यजरावोधीयेषु वाश्वेजि तीश्नथि घजि योवृद्धाद्दीसर्वत्रनकार्त्तयशोपद्रवयास्यषेध सोमसामसाध्रेषु श्वाघी धीगचे वजिनस्तावे अभि कावेधिर तार्त्तीं अधितृतीयायां ज्ञीयेपप्रीᳲ सर्वत्र सिषं दाशे जेषु नार्मेमइ दभिः व्याभिः तिश्रृ ह्माणिकारवे तवेत यन्ति प्रथमः २

कन्नेसुते रात्रिदासेषि रात्रिपारेकूर्मिमार्षभेमाकीं गारेभयिन् ननि गोभिः त्वास्मिन्सौमेधेतयेहुवेनिधनयोः कौत्सेमेषु मनि यौधादेव सफेषि ऐडया-स्येपसि दसि नोद्गीथाद ---यो द्वितीयः ३

सिष्ठेषिपृथिवीं षिम एषि श्यैतेत्राणि छन्दसेगहिनान्त्येति वे ष्मतेवेपूर्वं स्थाभिः नधे शकुतिमहि क्रौञ्चेभि यामेपूर्वी दᳲष्ट्रेपतिंद्वितीयं अभि ष्टम्भे ददे वोवित्सर्वत्रनामरूपमित्रविलम्बेषु मद्रेमनी संक्रोशेचई वह्निः तिंव्र मनी धेन वस्ति मदे ष्टम्भे स्वब्दी रवेसति ष्ठौहेतिक यन्तीस्तृतीयः ४

शौक्तेश्रिये त्वाष्ट्रीसस्वे प्रमतान्वे द्युम्नी भवी भिः हारिवर्णे सहिं दिथ पत्नीः रश्चेपूधिं असि प्युषीं दऀष्ट्रेवे धनि शवेवेपूर्वं परि तेदि साहीयेविप्रध्रुवं शोकेमुरीं ओजि करर्णे स्विनः यदि पृश्निनिस्यद्विस्तावे औरर्णायवेयाती माहि हत्केवऀही नविस्तावे षदीयेवाती अग्ने अभि वात्सप्रे तन्ते दवीः एति राणि सैन्धुचितेनप्त्रे चतुर्थः ५

प्रियइद्रा ज्येष्ठं हरी ब्रवी त्सुरिन्द्र वितेहेश ध्वयश्वतृभिः येव पेगो वाम्रेमन्दी यानिध्यश्वेतान्यग्नेस्त्रिणिधनेमन्दीच शेशयूऀषिपतीपूर्वं नापि वनेश्यतिः क्रोशेप्रिया त्रीणि तेसर्वत्रविवृत्तमङ्कारप्रत्ययं नमर्मृज्यन्ते हितेपवतेदाशस्पत्ये पार्थेजभ्रसर्वत्र दाशस्पत्येराति साखी सञ्जयेद्यवि मित्रेकृवृत चिते स्यवे असिपूर्वं महामित्रेगहि हरी क्रौञ्चे चौविसर्वत्र पञ्चमः ६

रयिऀरंधे न्वसिरयिऀरुणसाम्नि भिर्वन्तीये विस्वे असिनिधनेदन्वतेप्रथमे परि त्रेसोसर्वत्र तुवे सः पीद्वितीये कविः तुवे श्वेस सः पी असितृतीये दीर्घइन्द्रः आये नमि कार्णश्रवसइव वितेरेसर्वत्रक्रोञ्चेधीयाः श्रौष्टे सूनि जून्ति सूनि गूर्दे ष्ठदी षष्ठः ७

तनिपर्णकुलीयेषुन्वेवा रावतरेषसिपूर्वं यास्ये षसि दसि प्रियं षसि अभ्यं तवर्णे सुते रेके स्वब्दी करावे दर्षि खानसेसहिमभ्यासे माने मौचेस्थाभिः शार्क्करवोद्गीथे वर्मा प्लवेनी षी समीः अभि यवी कार्त्त यशेतीवो यित्नवे हविषेयाहि वात्सेत्राहि वीङ्के स्ति वी र्वी रुवेपवि तवे इन्दो पीयूसर्वत्र सप्तमः ८

हीन्द्रा तयवे पविठते तवेपर्णे पाश्वेभि हन्मगतयोर्मनी हदुक्थेभिर्ये उद्वद्धार्गवेभ्र वैहेनृभिः नवे र्वशेनस्तावेष्टमः ९

ऐषिरेदीद्वितीयं देपूर्वं श्यतिः स्वरी धर्मणिताद धर्त्तासि विशोवीन्दु मही नीया ष्ठतिं शनेथिं र्ती ये मारुतेकविः यसीः भ्रवेस्तेति संचारेनावी नवमः १०

भीशवसुते सामराजेषि षिमा यासि श्रायन्तीयेनदीपरिकृष्टंप्रतिप्रथमायां

मन्तेषोविनोद्गीथेस्यसि काशतेताजित् निहवेरेणसर्वत्र दशमः ११

सितेयोदेसर्वत्र मदे नरे सर्वत्र विधर्मणिजन्ति त्रैककुभेविवापामी वऀशीयेमीरे शामा जिगेतेजा ग्राभीकेददे ज्ञीयेषसिपूर्ववर्त्त त्यम धीतं रोहितपूर्वं साई स्यचे वाश्वेनाई गाजी जिये ग्रभिधीगवे पारि नाई महे ग्रसौहपर्य्याभ्यासे देव्येप्रेद्धो दशरात्रिः १२

पार्थे वक्ति ति तिसा जूतिं मते गोधीयेस्थाभिः कावेभिः धसाहीयेनष्टे श्वे महि वर्तेभिन्नं दलेत्रेसर्वत्रविवृत्तमकारप्रत्ययम्प्रथमः १३

हिन्वे ष्मते हविर्दसे खानसिष्टे तानिपार्थे वर्ते हस्त्रे स्तावेणे शडकुतुनिमहि दऀष्ट्रंपतिं रूपेतेजा ग्रग्ने स्त्रिणिधनेभिर्य येष्ठौहेतेष्टम्मे दासेसमी धीगवे वेपूर्वं द्वितीयः १४

सामराजेसइत् वन्ति पवि धिरोमी रे भीशवेसुते उहुवायिसिष्ठेहेम भिः सं पर्ये तिरे मन्ति द्यैतः पूर्वग्रौर्णायवेकविः शुचिः येचोत्तरे लौशेनाति शुद्वीयेद्धेन शीर्वान् गहिरपिं मद्धि रयिं ध्रयश्वेभि म्रेष्टपे सम्पायांवाणीः वारी नानि व्यूतिः चीने रंधीतृतीयः १५

दासेत्रीणि रयिष्ठोर्मणिपूर्वं द्वयभ्यालोशेराजे साध्येश्रेष्ठ मन्तेवारे सिष्ठेनुत्रीः नद्मे धन्वे स्त्रिया भिःस चते सुमे णंति वर्त्तेदिये मरुतांधेनौमनि यदि नुषी वर्त्तेदेव गृविः सर्वत्रनाजावितज्ञीययोर्जनकावेप्रसोतरयोश्च उत्सवर्त्ते देवश्चतुर्थः ४

हाउनित्रेवते तीनां दवीः कवी ति मनी राणि लौशेयन्ति यन्ति संपायांवाजी रातिं तानि वते वांत्स्वे रसे माणि सिष्ठेनएस्तेह श्रौष्टेचयानि मरुतामद्रि वर्त्तेदेवस्तावे पार्थे युवीं धजि रथे सूनि षेयं ज्ञीये त्तवे पञ्चमः ५

ऐडकावेबृहन्नधि सितेरयिं ऐडयामेमती सखी वर्त्तेस्वब्दी कणवे सऀहिते-हरिः पार्थेणेन ति दवीः कवी सफेदिदी कावेदभ्रे माहि ष्टंभेमनि सर्वत्रनसीढे ष्कलेनिषी श्रिये यवी षष्ठः ६

धसेत्रे भी ष्कलेवते पार्थेयाहि योजि रूणि सूनि थाविट् सꣳहिते सःपी वन्तीयइन्द्रा महे स्यपे कावेनेन्द्रात् नित्तं मीढेज्योतिः सप्तमः ७

ष्कलेधि तिं पत्रि त्रित हदुत्थेसुते संवत्सरः ८

श्यैते सि ईशा यौधादसीसर्वत्रपूषायां चनस्तोभे प्रत्यये यूथे स्वारेपर्णेखीनां सफइन्द्रा पूष्णे बोधीयेसः पी प्रथमः १

पार्श्वेक्वभिः पूर्वं सीये लेये पीत्वास्तावे नए यौधातुवे महे तीया द्यौतानेमई यवी याभिः ह्माणिं दिवेपूर्वं युगे मारुत एदु धाꣳसि महि श्रुधि भ्राश्वी जज्ञे बोधीयेयोनिं ज्ञीयेसिचं प्रचे वह्निं अदर्शिज्ञीये तानि त्यानि मन्तेद्वि यौधामहे शते दर्शि तीरुशतीं सुभिः एवणै द्वितीयः २

देव्येग्ने धसेष्मती वर्हिः रंति केशं अग्नि सꣳ हितेग्निः तूर्णिः अग्निः वाश्वेदूरी ज्ञीयेप्रियं दुरी परे ज्ञीयेकविं जसी समी यत्ते कावेकविं जसी वन्तीयेभिः हारायणे नहि कौल्मेस्वाणि तृतीयः ३

दलेत्के ज्ञीयेप्रदै त्यानि तानि वर्त्तेदेवस्तावे ष्मतेदुह्वेसर्वत्र सꣳहितेस्थाभिः वाश्वेप्रियाः र्षणीः स्रुचेद्रेह देहस्वा जिगेहिन्वे सितेरयिं चतुर्थः ४

षभेददे वंतीये कविः यानि वारे तानि वरीषु क्रत्वे च यानिसिष्ठेतानिपार्थे लेपेर्ये तुभ्येत् ज्यते अस्मे सꣳहिते ज्योतिः ज्योतिः सफेदेवा कावेनक्री ज्योतिः पवतरइन्द्रा नोद्गीथे पञ्चमः ५

कावेसइत् मौद्घेयोनिं विशीयेवाजे वन्तीयेत्वभिरन्त्ये रुणसाम्निसुते दासेस्येत् वन्तीयेमोभिः वर्त्तेयादी षष्ठः ६

षेधेरयिम् उत्तरेऽनित्रेभि एह्यू वारेदुभिः तन्ते वारेषि पत्तीः श्रुधीहवारेनवी प्युषीं षेधेभि रुणसाम्नि नृभिः सप्तमः ७

यौधापर्य्युद्गीथे देव्येरेव चित्यर्णे वारेरन्ती गहि अभि साहीयेयस्ते काशी तेनाए एकाहाः ८

इति तृतीयः प्रपाठकः

अथ चतुर्थः प्रपाठकः

कद्येमादी नारे ऊतिः स्वर्वन्निधनेपरि पूष्णे महे पेयात् क्रत्वे श्वेच बोधीयेशेय धिये मार्गीयवेकिने जयेद्यारान्ते देव वैखानसेप्रिया प्रथमः १

तनिन्थभि पार्श्वेगहि वाचः साम्नि दीद्विदीयं देव वह्निः स्तावे स्वरी शौक्ते श्रिये सिते सने मदे द्वितीयः २

ज्ञीयेपरि नन्ति परेज्ञीयेषि सइत् विशीयेप्रियं सन्ति संद्यारेभूमि श्वानि ष्मतेसः पी धर्त्ताज्ञीये त्वीयो मादी देव्येयेद प्रिया तृतीयः ३

भीशवे सीद नृभिः यानिपार्थेतानिसिष्ठे देव्यएदु साहीयेसन्दे बृहद्धारेमाही क्रोशेधीभिः धच्चश्वेसुते धीगवेषेधयोर्द्धीयाश्चतुर्थः ४

त्रेयेदेवे ज्ञीयेभितृतीयायां बोधीयेदेव संवे ज्ञीयेदीया पञ्चमः ५

त्वाष्ट्रीयवे भीशवेमनी सिष्ठेमथिः गहि वार्शे प्रिया ज्ञीयेचातीसर्वत्रन-वाश्वान्धीगवयोः हदाग्नेयेदूरे गतेतेदि गौगवेदिवेपूर्वं परि यास्येपर्युद्गीथे दिवा यानिपार्थे तानिराहे वाशेशीप्राषष्ठः ६

सारथिनियासीत् प्रमि इव वति धियो धेन तंपि तेत्रिः सौग्मतेपनी यसी मिद्दी यानिपार्थे तानि हाउहुवाइसिष्ठे ज्ञीयेतिवा द्रिस परि आष्कारणिधने नृभिः षेधज्ञीययोर्न्ने मन्तेदित्यान् दस्येसोमसाम्निषसि दसि सिष्ठं पूर्वेणोक्तं शार्गेहरिः सप्तमः ७

अक्रान्वासिष्ठेथमे सेनः देवान् णीत देवान् द्रेप ज्योतिः सितेमदे यामएषि एषि शनेमती सूरे वीषः ऊती षावीदहीनाः ८

गतहन्मनयोरत्के प्रथमः १

शङ्कुनिवर्मी यानिपार्थे तान्यौशनेष्कलेनेमि वाशेषणे मानवेवेध आष्कार-णिधनेवेद नेन्द्रो नित्रेस्यद्वी इन्द्रस्ययशसित्राणि एकः जमवर्त्तेतुते अभ्यन्तेमन्द्रैः याहि चित् येमुः इत् अति । धन्वे हारी गम्भी सन्धे मनाज्येगहि कराठे देया मीढे ब्रवी द्वितीयः २

बोधी येच्छन्ती दर्शि परे बोधीयेच्छति श्रुध्येद्येह वैश्वज्योतिषे षीद येना वेद शने यदीं यन्ती परेशनेश्चेति चीद्या देव सुमे भाशने देव रथ्ये तेह तमे शुभार्गावे म्नानि वैधृतैसिष्ठे याणि धियः एताः कावे श्वेद परे कावे वीत् दे भरे पत्नीः वे पूर्वं तृतीयः ३

अग्नेस्त्रिणिधने मन्दी सङ्गारे दे वे दे वे ज्ञीये सी वी तीसा ज्योती पावीत् स्वारे कौत्सेत्के चतुर्थः ४

श्रीनिधने हिन्वे कौत्से प्रियाः रयिं एटते म्नानि शने यन्ताः रूपे धेन ब्रह्माः साध्रे दिवे पूर्वं वाश्वे तीरा वे पूर्वं मार्गीयवे मही पञ्चमः ५

स्रुचे मन्दी क्रौञ्चे मदे शाकलेन्वेवा आष्कारणिधने भि पूर्वं मार्गीयवे तेजा द्वैगते सीद सत्राणि ६

सफे शिद्मा हिश विदाः त्रैककुभे ब्रवी मिगीथे कारवे रिन्न उपास्मैज्ञीयेते दवि ज्ञीयेतीया हेतृ क्रमीत् पवज्ञीये वारे नधे सफे सुन्वे सुद्मिष्कले शिद्मा हिश रयिं लेये नस्ते हिशृ नौधसं पूर्वेणोक्तं लेये स्यते ष्कल इन्द्रा प्रथमः १

भरे ब्रह्मे नार्मेधे पतिं चतुर्थे स्वरे अभि लेयेरवी परे लेये यूथे ष्णिरे कमश्वेर्मि-णीन्मात्री वारे शि स्त्रि तवेत् देव्ये दर्शि परे देव्ये चोदे श्रुध्ये श्विभ्यां द्वितीयः २

सँहितेरी ये याभिः कृत्नुमी ज्ञीये त्नवे श्रायन्तीये देवे प्रायश्चित्तानि ३

एवतरइन्द्र धसे त्वे श्यैतधसेरितृ स्त्रेणे नीकेरेः क्रौञ्चे भि परे क्रौञ्चे जरि हस्ते तानी गिरेः एवतरे भिः श्रास्येट् ष्टम्भे तासी प्रथमः १

सहो दैर्घ्ये श्वाद्रिः परे सहो दैर्घे नीषा सचे वक्मि उत्तरेमराये नीषी मारे वारे भिः एवतरे थे ष्टम्भे स्येशा सखे तव मयेराये परि वारेर्णसिं त्वाष्ट्रीगहि हरी सिष्ठप्रिये स्ति तेदि महामित्रे कविः वज्री स्तोभैः यसीर्द्वितीयः २

क्रौञ्चे घोषे वितेत्सुरी असा वित इन्द्र सुते ष्टुतीः गायवितेचेत एवतरे सिचं देवः ज्ञीये सूरी मरायेग्निंदीधि प्रेद्धो वारे पूर्वे तीयं वाश्वेताग्नेः शैखण्डिन श्राश्वि यदि श्येनईया मार्गीयवेसन्ते तृतीयः ३

वार्त्रतुरेस्त्रेह श्नौष्टे च यानि प्रवद्धार्गवे तिरे तिसा जूतिं मते उद्वद्धार्गवे येना येति ऋषिकृत् सामराजे थमे विध मत्सि देव वृणी त्सुरी ज्योतिः कुत्सस्थाधिरथीयेवक्ति एति रेभन् जूतिं मते अक्राञ्जयोतिषे प्रथमे देव वृणी त्सप्रे सेनः देवान् पूर्वं । यामे क्रमीत् अभि गोराङ्गिरसे विच अयासोमीयेन्द्रेण हाउहुवायि सिष्ठे राजे इन्द्रस्यापामीवे नाति चतुर्थः ४

अभ्यते शीगा रीया रेज धी भिः प्र दै थि वीं श्रात्वाभ्यन्तरइन्द्रा हरी रसी नैपतिथेन्द्रे स्वा श्रायन्ती ये वारी चुद्राः ५

हस्ये द्वितीये सन्धितरे णोति तृतीयेशऀ हिसोमी अरिष्टे पवि त्राणि तिभु वैराजे त्राणि वार्हद्गिरेहिवी हरी रश्मइन्द्रः तमित् रसे वाजीये वरीः अष्टे डेर्मणि वतीष्वीन्द्रा रैवतर्षभइन्द्रे श्येने दीर्घं शक्तिं पूर्वे दे वी भद्रे रुद्धिः सकृतिनि परि भर्गे हविः त मसोर्केराजे कविः । तरे भीषु वासी दशरात्रः १

यज्ञा तरे तेय मत्स्य बृहति षाते प्रत्य र एनं यज्ञा स्वरे तत्ते प्रसु स्वरे सावी मूर्द्धा भासेग्निं तीषुरेव बृहति हिवे परिजम्भे हविः राजने स्वादी योधीः स्वाशिरामर्क्केकविः विश्वे इलान्दप्रथमाया मीया षिभा णाच्ची द्वितीयाया मग्नेणाच्ची तृतीयाया महि अग्निं रेपु दैवा संवत्सरः २

यस्ते हरे वरे वेपूर्वं नधे सऀस्तोमे धारे अभिपरे सऀस्तोभे तीनां तीनां तमसोर्के नृभिः हरिः त्वभिः वत्सायांग्वभिर्द्वितीयं हरिः क्व्यभिः प्राचीं बृहति साखी- शिस्वारामर्के दिवे पूर्वं बृहत्यस्मिं बप्लभिदिराऀस्ये काहाः ३

यानि पार्थे तानि द्वितीये दोहे यानि संक्रोशे तानि तृतीये रश्मेयाइ वस्वीः अश्वव्रते श्मतिः अयंपू तमसोर्के पतिः स्वर्वन्निधने यानि तानि परिप्र तमसोर्के तेसो च तरेद्वीषां बृहतिथिवीं स्वाशिरामर्के कविः शुचिः मही बृहति दिवे पूर्वं वाजीये ग्निं पयसि विश्वे तिमाहीनाः ४

वाजीये प्रथमे ग्निं अग्निः द्वितीये महे तृतीये प्रति वार्षीः तर्ना तनी तमसोर्के भि प्रि निय रीय भिः ये अभि अधि अध्यास्यायान्तमसोर्के परि संकृतिनि परिसत्राणि ५

द्वितीये सन्धि बृहति मही तवे अग्ने बृहति शुषे शिवभ्यां त्रिक बृह सई । यामे क्रमीत् यधी प्रा यश्चित्तानि ६

रिद्वि वइ वैराजर्षभे द्रिः अस्ति त्राणि हऀसि षउत्तरे भे वक्मि नी षी वामीत् । वत्सायाऀ साई प्रोषुवत्सायाऀ सङ्गे अतीषङ्गेरवी ह्स्वायाऀ संखे वत्सायामवी येव येगो वाज वत्सायां त्रे धा वीञ्च । एतान्येवातीषङ्गयोवी वर्जं । सुता तरे वे तव बृहति दिवे पूर्वं अरिष्टे सखे वे पूर्वं वत्सायामग्निं यजि परि र्णानां सहि तमसोर्केमत्सि इन्द्रवज्री आद्यायामिन्द्रो द्वितीयायां पूर्त्तिस्तृतीयायाञ्छान्दसीषुसिमाखतीषङ्गेन व्याख्यातः प्रकृतिभावः प्रकृति- भावः २१

इति चतुर्थः प्रपाठकः

सौभराभीवर्त्तजयानां वृद्धं तुरीयमपीयूवाजेती ऀष्यति १

मधुदस्ममनाद्यं जये श्यावाश्वे चायावास्वा सोमधाम सफपौष्कलयोर्वे ही ष्यामूने द्विपदायाऀ सखा तुरीयऀ स्ये महि द्वितीयमन्वयिक्याम च मीड्ढ ह्ङ्गिर्यमिमदिमघोपारिष्टेरयीभृथि त्रिष्टुभे चोतायाऀ शने च द्वितीयचतुर्थस्थ-

मयतींयुधातेदे स्ये चातये वकः सर्वत्रान्त्यमपुरन्धि प्रशास्तिमान्धादि श्मे-ऽधृष्णास्मान्मधोर्वृष्णावस्वीश्च रवे घॅषष्ठमनो वाऽभरादियौंधाजये सर्व मरारणस्तावोपान्त्यं देव्ये दाखीसो होहच्ये णी जनित्रे शृगे लेये द्विपदासु ज्ञीये दांत्ये सनाद्वितीयं वैरूपे प्राह्वाङ्कॅहञ्चासंयोगेऽवकया भिः सुशत्रवे धृष्णु सोम वारानिहोतयोश्च नासाद्धीन्मुद्रं नद्रस्वब्दीचकृत्यानिष्यतेनिमृढ्वं निहोताणः सोयंमघज्ञैः परिक्रतुरिमान्गोदन्वते चागिरिप्रभृतितिस्रस्त्रैशोके चाद्यान्त्य-योरैटतसारथिनोरविगीता वैश्वामित्रे च सर्वासु नेवे च विकल्पे नैकर्चे यवेमह्यामरसंदोषं प्र थेचाद्ययोरनद्रु घंवैधृते चि सर्वं जनित्रसंज्ञाररथिराजेषु द्यौतानेतृचमध्ये चतुरक्षर एकर्चे चोत्तरयोर्घयामे १

पृश्निन्यपादादिर्भादनोविभिरप्सुरुताभजश्राद्यादनुत्सोयस्याऽऽभीशवेभिगीता दद्रिनोश्रर्षरायंतस्माद्धाविर्यदंतोरो नौधस श्राइद्रांतादतन्नपुणो विछन्दसि च पूर्वाल्लेयप्रस्तावसदृक्तुरीयॅशिप्रमतिसुताद्ययोस्थादेश्च परं नोत्तरयोर्व्रात्ये ष्कले योनौ हव्ये चोपशिपरिप्रधन्वसखाप्राणातृचयोः शने च स्वास्विनो-राद्यायां च विकल्पे हिष्ठीये चाम प्रतृजाप्लुतो वलोपश्च द्वितृतनीचः फे हतिकृष्टादवृद्धॅश्येने जिग्युय मवोवृप्रत्यवरोहे च शाक्त्ये च नयजयेहा-रादविताषभोरिया च ता वने हारादिरनेकर्चे दादौ भावेसे च नौ रश्चये च नित्रे च त्र्यन्ते च त्वाष्ट्रीसाम्नि हव्ये चायोनौ मत्सरि शब्दाः स्वासूत्तरयोर्दैव्ये त्सोदे हारे थे च धौ च हारे थास्ये देवो जयसाप्तमिकत्रिणिधनायास्येषु च थे सार्वादिर्यवाख्ययोर्हितांतः श्वतःपाष्ठौहे ष्टु प्रिये सोमो वार्शे सोमो दन्वते तुरे ध्माखादिरयोनौ पुत्रेर्द्धेडोपाय श्राद्यमाद्यायां उद्वॅशीये चाभ्य श्रांधीगवे च द्वितीयमसंतु स्वारे च पर्णोयोनौ पृष्ठये चाजिगसुरूपाणां च मीढे व्यमशी गीथाद्यंकावे ते ज्ञीये स्वासु पुनादेव श्राद्यायामन्यत्र प्रमॅह्याद्ययोर्भाद्रिष्टाः शांमे त्रे वैश्वामित्रे कृते थे तुरीयॅ सर्वत्र षष्टं ध्वज्ञयोः पाजे थे भे दैर्घ्ये परे सर्वत्राककुभि हव्ये त्सिवायामयादौ घृतनिधनसांवर्त्तयोराद्यायाम् २

घमृगाद्यन्तमसे यश्च परात्सर्वत्र नाहं पादतुरीयं वात्सप्रे त्रिष्टुभि पाष्टे च दीर्घे स्यत्रॅषाणीदांते ज्ञौद्रेति चतुर्थं तीच धीगवे स्तावषष्टं प्रत्युत्क्रामतिसर्वत्र च मं योनौ पर्यूषु विशस्त्वाॅरित्त्वं द्यांच द्विपदास्वाद्यमाइंद्रासोमाभिधा म्रे तृतीये वार्द्धस्यतन्वारताशतादब्धायां त्वांधामध्ये मान्गोचमागायतोपहिततुविशु-

द्धीयौदलर्योर्धारंवाचः साम्नि सिते थे द्वितीयमायास्यग्नांधीतोसंयोगे द्वैगतेभि-गीताद्वमाच्चप्रसोम प्रान्त्ययोऽस्तवमध्यमायां च तृतीये बृहत्यौ होवायाः परॅषष्ठमक्षरं कृष्यते त्वमग्नआद्यायामाद्यं मध्यमायां तृतीयमुत्तमायां चतुर्थमनुष्टुप्प्रथमायां च श्येनोत्तरयोर्द्वितीयॅसप्तमंकिमित्पूर्वयोस्तवमध्य-मायां च गोशृंगेष्टादशविॅशे ष्टुभिज्ञीय तृतीयेंत्यमायिन्द्रादिः सोमः प्राष्टममिवप्रीचयज्ञरन्धपूर्वस्त्रौग्मतेषु न योनौ डव उतद्विषाऽयोनौ हिन्व-विशीयेतायिथ्यामादिर्योनौ च स्वासु शने द्वितीयपादद्वितीयमन्त्यायां चांत्य-स्य गीथो पांत्यत्रीषु बोधीये न योनौ प्रवाज्याद्यायां चोपायद्वितीयं काण्वे योनौ सिष्ठे च हारद्वितीयं नदे पुरो जित्याॅहविषे च सवाज्यक्षायाॅशुध्ये चनौ रन्ध्रे चोत्तमायामाद्यं ध्यमायां तृतीयमाद्यायां वोधीये प्रवाज्याद्ययोर्गीथे तृतीयं द्विःकृष्टं चतुर्थमंत्यायां वाशेध्यमपादयोरन्त्यानित्रीणि चत्वारिपिबंतमयं-तॅहिवेछन्दसेकमश्वेर्वानहोजितस्मैहशंथीस्यग्नेभिः कृष्टानि दैर्घे व्रात्याग्नि-ष्टुतोर्गीथद्वितीयसप्तमे कृष्टे स्वासु द्वितीयषष्ठे प्रस्तो तृतीयमर्मृ चतुर्थं थमोच्च द्वितीयं प्लीये सर्वत्र ककुभि चतुर्थं योनौ वैयश्वे सप्तमं पञ्चममुत्तरयोरेकर्चेष्टमं गीथचतुर्थं च ३

तरे हारादि रनुत्तरयोः स्वासु नवेगीथादि रयोनौ शोकेमान्त्ययो र्विछन्दः स्वाग्नेये ककुभे च योनौ सामराजे च पादान्ते कांपा पदादौ च दीर्घे न जागृविर्द्वेवस्य क्वंचिद्वावृमारुसूरिकारिदाशुपीति राजनेचाद्ययोऽरतृतीये जगतीषु च वाराहे परयोश्चान्तेषु श्यैते गीथषष्ठं त्रिष्टुप्सु दशमं मध्यमायां द्वादशं नित्रे गीथषष्ठ ँ रुपञ्चम ँह्रस्वायाङ्गीथादिर्वार्द्धा मागासोमस्पतिः सेधेहा-द्वितीये यथर्चं भवत्यषिणोदनः सर्वत्र पादतृतीयतुरीयं वृद्धमन्त्यस्यावृद्धं वर्त्तेच तृतीयं विश्वासां विश्वास्ते मराय आधानन्दे अनुपादं नन्दायाः स्थानेमागायता परिदुहाशकुपुरः सखातं न्दुदक्षादिषु च नंदापरमेकोच्चं द्व्युच्चमिन्द्रनावेकं नीचं ऽमासुसक्षंच रांत ँहिमनाकारान्त ँ स्तंव्युचैकेस्तं व्युश्चैके ४

अथस्तोभगतागतमगति स्तोभस्य स्वरे प्रत्यये सन्धौ गतिर्विरतेक्व चिद्विर-तेप्यगतिर्व्यंजने प्रत्यये गतिरगतिश्च तत्र स्वरव्यंजनयोः प्रत्यययोरगतिमंतः स्तोभा ये तान्वक्ष्यामः कण्वबृहत्पाद्यान्त्यावगतौ पूर्वकल्पश्चोदिन्द्रेत्यन्त्यचा दत्रेकाराभ्यासस्य विकल्पोनगतागतस्य मध्यमयोश्चागतः सत्त्वन्नउद्वा वृषस्व-

पुनानद्वितीयायान्धर्द्दिप्रत्ययेयंपृषायांँसर्वासु पूर्वेजनित्रेन्त्यस्य स्तोभस्याग-तिर्यस्य द्वितेत्यत्रान्त्यस्यापि गति र्वार्म्रहो इस्तोभस्योत्तरस्या गतिरभिसोमा-द्यायामाद्यःस्तोभः सगतिप्राप्तोलुप्तगतिर्भवतिक्रौञ्चयोः पर्याकूपारे चागतः स्तो-भः पुरोजितीत्यस्मिन्च्छब्दे गतिर्भवति गतिमान्पूर्वस्तोभः सौभरे सनोयुवा-तवत्यदिन्द्रियायाँ सर्वासु तंवोदस्माद्यायां वोत्तरस्त्वगतिमान् भद्राइन्द्रस्य-मदत्यनुमादेवत्राहव्यं प्रेमध्वराय ५

अतः परमगतिमन्तस्तोभा ये तान्वक्ष्यामोव्यंजने प्रत्यये स्वरे तु गतिर्भवति शाक्त्ये प्रथमायाँसर्वउत्तरयोश्चकृमासत्यत्वँहिरण्ययुश्च कक्षे सर्वनेंद्रँसुत इन्द्रङ्गीर्भिराद्यागमन्नियमते घृतनिधनेऽन्त्यः सर्वासु मधुनिधनेंत्यवर्जं दैवोदा-क्षारयो यौक्तयोः स्वधाप्रत्यये माधुछन्दसउपस्वरन्त्वयाभूषन्ति सुषावसोप-ुनानास्साक्षुष्टम्भे स्वादिष्ठाद्ययोरंत्यो मद्गोप्रत्नं गौतमेंत्यो वैष्टंभे वयमन्त्यः सर्वासु कण्वेभिः प्रत्नँ सधस्तोत्रीयान्तेनजातमविश्वाशविस्तोत्रीयान्ते यदि-न्द्रयानपापत्वा देवान् गच्छेन्दुरिन्द्राय विश्वस्येशासहस्त्रधावाचः साम्नचा-सोप्रियंदेवायविकोशँ हारिवर्ण उलोककृमन्दानास्तैरश्वेप्रत्नामृतस्याऽभीशवे पुरूणि गृणा श्रीणन्तः समुद्रस्य पुनानायामाद्यः सर्वासु स्वःपृष्ठे सर्वेनाभि-सोमाध्यास्यायां विचेप्रत्यये पृश्निनिज्येष्ठं य इन्द्रंतेँशुहस्तेनसुषादन्धः सुघृणाप्रत्तंपुरूप्यातीषादीयेसर्वे रन्ध्रयोश्च सर्वे नोत्तरे वृषा अचिवाजजिति सर्वेनरयिमचिक्रवरुणसाम्नि नर्योप्सुमदाधरुणं वन्तीय इन्द्रेसंतु देदिशतीर-नाधृष्टाभिर्मधुपर्षिपृथुप्रगामोर्जोनभुवद्वादक्षंदधानुष्ट्विमौमध्य आविष्णुर्गोयतो व्रतानिहिन्वंनृताभक्तं यत्सोयोजतउदुस्त्रियाअर्वाग्रथँसजूरश्वारन्तोनागोरयि-र्माशर्द्धपरिष्कृण्वंति गूर्द्दःपूर्वयोर्हुंमाहिन्वविशीयोत्तरयोरन्त्योयोनौ चान्त्यः ६

दक्षणिधने गोषातिरिन्द्राय द्रोणे कार्त्तयशे सर्वे न तु विवसोः स्यामसुम्ने साकमश्व उच्चायामाद्यः सर्वास्वन्यत्र प्रथमतृतीयपञ्चमा नमधोस्तृतीयो लम्बेसोममिन्द्राय शुक्रन्दुदुह्रे हरायणेन्द्रं पवमान्यस्य वरुणासामदिरोर्जुनो वैयश्वेपुनानायामंत्योभासेक्रतुवित्तेनापवस्वमँहिष्ठः सितेऽन्त्यः कौत्सेभि-तृतीयायामुभौ स्तोभाविन्द्राय पूषाद्ययोः स्वादिप्रथमायाञ्चोत्तरस्तँसखायः परित्यँरक्षः सैंधुक्षिते तिस्त्रोवाचोत्तमायामंत्यः पवस्वाद्यायाञ्च मतेप्रत्नंपव-मानगोभिः सुषादब्धोदुहानो दावसुनिधनेत्वँसोमान्त्यः सर्वासु मदेषु गोषा-

तिर्हाविष्कृते त्वँ᳚सोमाद्यान्सयोः स्वादिप्रथमायाञ्चोद्वँ᳚शीय इन्द्रसुताया-मुत्तरयोर्मैधेत्थाप्रत्यये ७

सामराजेपवित्रेयामनाकृष्टो गौषूक्तेर्य ऋामरूतां धेनौ सर्वे त्वाष्ट्रीसाम्नोश्च सर्वे न हरिवत्सपवमानवाचस्पतिः सोमस्पतिः सखेन्द्रस्य पुरः सखायोर्वाचीनं यज्ञं च ब्रह्मोद्वँ᳚शंयुंद्त्वाह्यथागिरां बृहदाग्नेयेन्त्यो यस्तेसोमसाम्नि गोषातिरुत्तरे जनित्रे पुरउत्तरयोरंत्यः स्वर्वन्निधन इन्द्राय सशुक्रइन्द्रेस्तेसुतस्येन्द्रस्ययश-स्यनुत्तो वैश्वामित्रेसरज्ञार ऋानिधने तु प्रत्यये पूर्वयोश्चाभिगीते प्रत्यय उद्वत्प्रा-जापत्ये सर्वे न नृभिः शैखरिडने सर्वे नयेत्त्वायदीपविनशीपतिः क्रन्देशूर-इन्द्रस्या उवाभीके सर्वत्र न सुता इन्द्रायाछिद्रांजोरूपं सन्तनिपार्श्वानामा उवा सर्वत्र न तालव्याद्वयात्परमतिहारमेके बिरते गतिलोपो न सन्धौ तू३त्वाहरा ३३१ उवा ३२३ इणी ३२३४ यातू३ त्वाहरा ३३१ उवा ३२३ णी ३२३४ या कृतिनिपरीतोत्तरयोः श्रायन्तः सर्वासु वत्सासु सप्तास्येभिर्ज्याकाः पवस्वाद्य-योराजुह्वानस्यातीषङ्गे पवस्वाद्ययोः सिमासु च छान्दसीष्वाद्यायां यस्तेहरे संयोगे प्रत्यये वृष्टि सर्वेनवशि प्रत्यये नवशि प्रत्यये ८

वादौमन्तेनीचैः पुना प्रत्नं मृज्य सुषा पाहि परिधीं दुहे मँ᳚शके थे पुनानायां प्रान्त्ययोः ष्टम्भे वयं प्रत्नँ᳚ राय ऋा सुता दँ᳚ष्ट्रेचानिन्द्रं तवात्वारंपर्यां प्रात्ययोः शीयेविव्ययुंद्त्व ह्नितेशुभ्रँ᳚रायः सँ᳚हिष्ठीयासितयोरय मपाहरिश्री लीये-याभि सुतादिवः पी विद्माकू शुद्धीयेभिद्वेगिरिं पुरोजिप्र त्वाष्ट्र्योश्च सुताच प्रान्त्ययो राग्नेये पुरोज्यग्नि माशु नाध्वतवप्रसोसनः पर्णोचाप्रसो षूक्ते शुभ्र-मुच्चैनाया दत्नसँ᳚ हितयोः स्वादिमान्त्ये सँ᳚ ह्यदाभ्यस्तिस्त्रश्च षडन्ते तृचयोर्द्वे ल्पुनाच सेधे पुना परितवामंतवत् प्रत्नं प्रपियाभिसोद्वेश्रीसद्मनेयं दासे-चाऽऽसितेपद्मं त्सुचे मन्द्रमन्तवदुक्थे प्रहिन्वोच्चैः शंकुन्यस्यप्येषसर्वःस्वयवाश्वे पनकारावे श्यैतेद्वयोनाविन्द्र क्रत्वायां च परमज्याः स्वादोर्वावृपुरोजीमा उत्वेति सर्वः पुरोजिगिरिञ्जनित्र ऋार्षभश्येनयोः प्रान्त्येवायोर्द्वर्त्तेति वाम्रेभिसोद्वे मान्यत्र लौशेगोविच्छयेनवदसाविमान्त्येऽस्यपीत्वाकाशीते नवेमन्द्राभिम-त्ससुषा मद्गेचा नुत्सोराजा रन्ध्रोत्तरवाजजितोर्योना वेतँ᳚हवद्देव्ये पुरोनदे पुनायामे पुरोयज्ञावृत्रवीरापारे ष्ठे प्रयोनावयं पूपुरः क्रौञ्चे साप्तमिक ऋायास्ये नुत्सस्तव कावंरथन्तयोः सर्वत्रा प्तोस्वो ९

थेषूक्ते द्वे साव्यामपो वैयश्वेजय उतोनः शवे नेन्द्रः कलेर्षा प्रान्त्ययो राकूहविषघृतनिधनाश्वसाध्यानां द्वे सम्रनेयं दासे च कौल्मलान्धीकावा-भीकसोमर्षभमरुतां योनौ प्र मरुतां चत्वारीन्द्रमलीये प्र वाहे स्तृणन्ति देवमपां न ककुभे त्वँ सर्व उग्रं कदानत्वद्ग्रहणात् सेरयिमिन्द्रासर्वोभियो भरे स्थूरमेवासर्वो योनौ प्रे च दृजिगेप्र पर्णे सोमवरुणा स्वारे योनावाद्य-योर्मरुर्देवानामूतीदिविद्युम्ना मित्रे दिविद्युम्ना स्यद्वे पृश्निन्येकर्चे पुनानाया-मन्तवत् पर्यामैतयोर्दैर्घे चैवमभिसोम योनौ मान्त्ये यज्ञासर्वः ह्नितेचामदाय कणवबृहत्युपोत्तमञ्चावृद्धाद्यपादाद्यँरहस्ये च बृहत्प त्रिष्टुवतिछन्दसोः साही-येऽग्नेत्वँसर्वो विच्छन्दःसु च वत्सासु योनौ च प्र शनवार्शयोरनूनेऽस्म-द्ग्रहणा द्वर्णेच न सोम ज्ञीयर्त्तु विशीये प्र क्रोशौपगवोत्तरवैष्णवैक-र्चतृचहवद्वैव्यवरुणयववाजीयादारसृछुद्धीय पदनिधनचित्रषङ्गयुणवयामानां विपर्ययो यथा योनौ १०

ग्रहणानि श्यैते योनौ प्रे वाहे शृङ्गे वत्सायां कमश्वे च पूर्वे बृहतिचायोनौधः सन्ततिनिति पूर्वेष्ठउहुवाइ गूर्द्दउतसुम्ना वृलीयेमरु हविषयज्ञाप्रस्वामृतेसु माग-द्वितीये प्रसोप्रास्य द्वे ढेचत्त्वंसर्वास्विन्द्रक्रतुमध्यमायाञ्च श्नौष्ट उत्तमास्त्रयः प्र द्वौम शीये ब्रह्मायूथेगिरां मीढमानवयोस्तृतीयो दावसुनिधन पूर्वजनित्रजंभ शुद्धीय विशीयष्णवैकर्चौरुह्नयौकोनिधनेषु च नौगोजीच नवेच तृतीये तृतीयं तुरीयमर्षापौशिह्निमानो गवे तृतीयोनतरदर्षाकरेभि प्रेवैयश्वे नौ ष्ठश्चैकेनीचैः पृश्निनिपृताच हविषेन्द्रिभिरित्यभिगीतमेकेदंष्ट्र उत्तरेविकृतस्तावोह्नरेद्वेपार्थ एकंष्टे नित्रे च जनितेति द्वेज्ञीये वय मूर्जस्तंसिञ्च मातधीति वारे-चाद्याव्यावसधमा सुर्य सवनाजन गृहह्नंम श्वाईकाराद् वृद्धन्धानोनाजा-योरोषमग्निमित्युत्तमाश्चत्वारस्तमसे योनौ द्वौ द्वाबुत्तरा वहञ्च नैपोर्जोमहस्ते मह्नाचान्त्या प्रयघृतवनिश्रीरेभद्रादेवे पुरुदानामृतौग्रहणं प्रवतिपादादौ द्वेमध्ये चेदुर्युवमन्द्रोशैकमन्यत्र सप्त हेत्त्वसंयुक्तपादादौ द्वे मध्येयोनित्रवरथ्ये मेक-मन्यत्र गोष्ठप्रतोद पुष्प धर्मविधर्म्मपार्श्वसन्तन्यवाजंसदोविनरे परमडद्याः पुत्रस्य मत्सरासौमित्र संकृतिवात्सप्रदंष्ट्रोत्तरभ्राजकीर्त्त्यशः संसर्पभद्र श्रेयोश्वव्रतैकवृषांजोरूप हस्यानां पादानिदिर्यथर्चङ्गवाञ्चोत्तरेऽछिद्ररयिष्ठयो-श्वानः श्या श्यासनेम रीह्नस्थानयोश्चामीढ्वां नहिरिह्ने नहारेत्समाराराय भ्राकुदेवानग्निं स्तोभानाञ्चावक्ता तविमायाविन उह्नाचैके भासे चानासन्पुरः

सुतापरियज्ञोच्चैर्वरीयवे गांवर्त्ते सत्पर्णे सद्यां वर्णे सधष्टम्भे नः सौमैधे हरिॅं हिष्ठीये वने च रन्ध्रोत्तरे येमागौतमे ष्टम्भे च रुते च न किस्त्यगोष्ठार्कपुष्पय-ोर्लवरुणासाम्नि रावन्वृस्यत्ये द्विपदासु च वाजजिति विकर्णेचातिछन्दःसु च देव्येऽपांव्रतयोर्गवाञ्च पूर्वे लेये योञ्चादिर्यस्याछोत्तरयोःपरिप्रत्नायां च ११

नीचात्परःषःषेधमैधदैर्घवैयश्वपृश्निकौल्ममद्रस्थानेषु सिनिहतमसॅंहितं पृश्निदैर्घयोर्जितिभिया सिते स्वयातमापुरूसुतमूसदोविशीयाष्टेडरूपेषु क्रौ-ध्यष्टम्भतमछन्दसवैयश्वत्वाष्ट्रीसामार्द्धेडश्यैत साध्राणां यथर्चस्तृतीयोदादि-रशुष्टश्रारत्नधानह्यनारत्नधावैयश्वे वाशेचाऽपुनामान्त्ययोरुभयं प्रान्त्ययोः षूक्ते-चापरिप्रिवृषामोञ्चाद्ययोर्वादिर्गीथादिर्द्धनादिश्च रूपे धसे वे कृष्टाद्धिस्तो-मुद्राऽजिष्ठञ्चश्ववा ज्योरिन्नरोजि नदे च दुरो ब्रध्नः षष्टिपयन्ति तुरे धारया द्विमन्द्रात्रासदे वकया च द्विर्नीचा सोम साम्नि च त्रेये रया नौसधरेवतीषु पयसिपरिनोगि षिवमन्तोत्थयोर्धे द्रिदॅंष्ट्रे सासिते समीमस्त्रुचे हव्ये-हारद्वितीयमपुरोजिप्रान्त्ययोर्नित्रे पुरोजिमध्यमायाॅंश्यैते च थे त्रिष्टुप्प्रा-न्त्ययोर्नैयेगीथतृतीयं चतुर्थंच ष्ठौहाद्यं नौचपञ्चमं च साम्नि च तृतीयं नवृद्धे वॅंसंकृतियशसोर्वृणयादिः कमश्चे नोत्तरयोः स्वासु ष्ठश्च देव्येविष्ठ ष्ठा भ्यासे मनाज्येवादिरायि रानन्त्यं ज्येच हरे द्वितीयोदादि रवरुणा त्रिणिधनायास्ये स्वानोनित्रवत्त्रिष्टुप्सुत्सप्रेदादयः पुरौजिचाद्यो वैराजेचाभ्यासोहञ्चनौ च सर्वास्वहङ्गताभीशवयोरहंगताभीशवयोः १२

इति पञ्चमः प्रपाठकः

अः कारोवृद्धः पदगीतः पादांते घोषाकारयोः प्रत्यययोः पुरो३३हाइता३ध-वा३दा३१इवा३२इदा३२हायाएवंजातीयानि संध्यागीतं वक्ष्यामो मदः शब्दः प्रथमः स्वरः पचस्वशङ्कुद्वितीयायां मत्स्यबृहतिच तमद्रिवोयदिद्रचित्रायां वसिष्ठप्रिये रथीतरोनकिष्ट्वद्रथामायामासिते हिषस्त्वेसोमयौधे पयोर्जीजनायां वाश्वे रसः स्वासु तमसोर्के पुरोनःप्रेद्धइत्यत्र मराये १

भक्त्यन्तः पदगीतः सर्वत्र संध्यगीतं वक्ष्यामः क्रौंचाष्टमिकेश्वोविभाष्यत उष-सोभिप्रिवैखानसे द्वैगते पुनानायामुत्सो जिगन्नवस्तेपूतायांक्रौंचाष्टमिके माम-ऊर्जइत्येतौ शब्दौ नौधसे नेंद्रः कईंवेदायामाष्कारणिधने काणवे महो-

दिवशब्दौ प्रत्नंपीयूषायां यौधे प्रस्मवाजेषुनश्चाऽध्वर्यवः सुवर्विदइत्येतौ शब्दावाजागृविरित्यत्रौशन इन्द्रः शूरश्च महानाम्नीषु यद्वाँरथोबोधीये वारे-थादुवएह्यूतृतीयायां न्नुमद्रिवश्चबर्हिषश्च तंतेमदायाँसिषासंतः श्रुधीहवायां देवँराधः सदुद्रवायाँ रजः सूर्योविते महस्तवानोबृहद्रथंतरे पवित्रं-वतइतिदेवासश्च त्र्यंतेत्वाष्ट्रीसाम्नि २

भक्तिमध्यः पादमध्यश्च स्तोभे प्रत्यये पदगीतः सर्वत्र संध्यगीतं वन्दया-मोऽस्येदिंद्रः द्वारे वसुरुचउत्सेधे तुवः स्वारयोस्त्वाष्ट्रीसाम्नो रजः सूर्यश्च पूर्वे देवोधौतोमत्सरासोश्वश्वजम्भे वृषामदः स्वरेबृहन्निधधने क्यःस्वासु वत्सा-स्वभिघुच्यावनेपासास्थं पवस्वमधुमायांचें द्रःश्येनःसंतनिनिसोमोवाभ्रे च-न्द्रोवाभ्रे राधःकौत्से मयोभरे स्तोतृभ्योवारे देवःपुनाभिसोमयोमर्घेष्टंभयोस्तावे मत्सरासश्च ३

भक्तिमध्यःपादमध्यश्च स्तोभे प्रत्यये संध्यगीतः सर्वत्र पदगीतं वन्दया-मोदेवःप्रत्युक्त्रांतऐडयास्यद्वितीयायां जिगन्नवस्तेपूतायां वाङ्गिधनेक्रौञ्चे जारः-प्रसुन्वानद्वितीयायांविते हीषीस्वरतत्सस्त्रिणिधनायास्ये घृतव्रतस्त्रैशोके भर-न्तःसौभरलेययोः पुरोजिनरइत्येतौ शब्दौ मराये शुचयइमाउत्वायाँश्यैते श्वःकार्त्तयशौदलस्यवेषु श्येनःसंमिश्लायाँसँहिते जातोवाचः साम्नि-प्रियंदेवायां दधन्वांयःसर्वत्र दत्तशूरावर्केशार्ङ्गेच ब्रह्मयुजोभारद्वाजे पुरां-दर्मर्त्र्यामंद्रैरित्यत्राभिनिधनेकाण्वे मर्त्तोयोयँसहोतायां कमश्वेऽश्वायंतोभि-त्वाशूरायांकण्वतरेऽस्येदिंद्रश्चाभित्वापूर्वायाँ सुष्टुतयोवषट्तायांबृहति रुष-उद्यस्यपृतइत्यत्र वाजीये दिव्योरथंतरबृहति राधस्तभोर्वीके विधतोभ-द्राइंद्रायाँसौभरे भरमाणोभ्यभिहियौधे मृजानःसवाज्यत्तायांबोधीये बोधीये ४

आकारोत्त्वं पाशब्दःप्रकाव्यायां पार्थवाराहकुत्सरथीयेष्विंद्रायेंदवितिक्रौंचे पूर्वयोः स्तोत्रीययोर्वाहायिस्तोभेप्रत्यये जसावैश्वमनसे वृधाबृहद्भारे पूर्वथा-कण्वतरे द्वितासुज्ञाने दिवआप्रत्नंपीयूषमित्यत्रजयामहीयवोत्सेधेषू ञ्चैनेटन-एकारै प्रत्यये आर्यः कालेय आसाद्वितीयोत्तमेजेतानार्मेधे हव्यविशीय इन्द्रातोकावार्षाहरेर्गाथिभ्यासेप्रत्यये हुहासखामत्स्वेप्रत्यये वैराज आःकारोत्वं

मदाः सुतासोमायां बृहद्रथन्तरयोः स्तावे तमाः श्यावे ह्वाश्वाउवायांप्रत्यये नित्यवत्सातीषंगसिमास्विकारोत्वमिवोत्सेधे दुहानायां प्रतीनिद्विहिकादेव्ये अर्षसिकरावतरेडिन उत्तरयोरास्तोभे प्रत्यय ओकरोत्वं नदंवऊस॑स्तो- भ॑स्तोभे च महामिदं वेकारौकारयोरत्वमोष्टचे महेज्ञीयेः कारोत्वं नो- अर्षसिपुनानायाॐ साप्तमिकत्रिणिधनायास्ययोर्यौधाजये च वृषो अचिक्रायां च त्रिणिधनेऽयं पूषायां च क्रौंचे वश्च बृहतिस्तावे पर उत्सेधे दुहानायां पुरोमत्स्वे प्रत्यये वैराजे पुरुषः शब्दः प्रथमः स्वरोव्याहृतिषु कामेच सर्वासु मदभियरुहशब्दामध्येमे विकल्पे ५

वृद्धमृवर्ण॑सर्वमार्भवति षकारस्पर्शयोः प्रत्यययोर्ग्र्नाताः का ३२३ ष्र्नाका ३२३ द्वी एवंजातीयानि तृकारस्तु न सर्वेषु स्पर्शेष्वार्भवति यथायोजा ३३४ रितृभ्योमघवाओतृ ३१३४ पा ३ तृकारस्तषयोः प्रत्यययोरार्भवति ता ३३ र्त्तायामधिरो तार्षाणा ३२३४ ॐगृकारोहकारेपृकारश्निकारेशङ्गा ३१३ ईपा ३ रुचदुषसः पाश्निरग्रा३या३१रयामे चायंगौरिति नकृश्चोनेप्रत्यय उक्तस्त्व- भ्यासादौ व्यंजनलोपः श्वोनका ३३ श्चोनका ३३ यदुक्तंपुरस्तात्षकारस्पर्शयोः प्रत्यययोरार्भवतीतितत्रापवादाः ससृग्मवावृधाचनार्मेधे चकृमाशाक्त्य एतदे- वोदाहरणं यूथादानायां कौल्मकरावबृहतोः संगृभात् न इत्यत्राकूपारे मर्मृस्वासुदैर्घ एतदेवोदाहरणमभिक्रंदायां धेनुवरुणयोर्गिरस्तइंदायां च स॑- हते नभृप्रसुन्वानायां गौतमसाध्रश्यावाश्वौदलाकूपारदासवैश्वामित्रस्वारकौ- त्सकरावतरदोहतरेषु नृभिः प्रत्त॑सधस्थमित्यत्रैडुयास्यगोगज्ञीयषेधाभीशा- ष्कारसोमवरुणतमतरजंभेष्वेतदेवोदाहरणमभिसोमाध्यास्या॑हदुत्थाग्नेस्त्रि- णिधनहन्मनेषु धर्त्तायां ज्ञीयकावाभिक्रन्देष्ववद्युतानायां च तमसोर्के ककृतंतेमदाया॑हारिभरवारेष्वेतदेवोदाहरणमयंपुनानायां ज्ञीये तंत्वामदायां च स॑हिते प्रोषुवत्सासुच ६

समृत्रैशौके वृक्तवयंघत्वायामभिनिधने कारवे वृष्णिर्यत्सानोर्व॑शीय इवो- पदृगुपत्वाजावारतृतीयायामेतदेवोदाहरणमय॑सूर्यायामामहीयवबोधीयर्षभा वपावमानाशुमार्गीसौम्यैटतसाकेघृषिकृच्छिशुदेव्याद्वेज्योतिषेषु तसृभिः पा- हिरौरवे स्यपुरुकृछग्व्यूहारमानवयो रुरुकृदुकुवित्सुनायां बोधीये पृथि- वींप्रदैव्यंते बृहति च यज्ञायथाया मृधक्सोमदविज्ञीयेऽवृद्धमथार्भवति षभे-

थिवी धृष्णुवृष्णि वृषन्वारे मृत्यधेनौ कृएवते क्रौञ्च मृज्यकएवतरे-कृंतच्छकुनिमार्ज्यमानः सुहस्तियाऽइनिर्गाश्रका ए ३२ तंदो ३ तृंपायामृ-वर्णप्राप्त ँरेफः प्रथमस्वरायां वृद्धायामपदिश्यतेत्रा २३३ पा ३३ स्थतंरे च पूर्वदेव्यहदाग्नेययोर्ऋवर्णं प्राप्तमकारः क्रियतेनाइयरार्वन् ७

ऋचि प्रश्लिष्टाः स्वरसन्धयः पादमध्ये साम्नि विवृता ये तान्वक्ष्यामो मद्द्वेवस इमा उवायां वांरदेव्यरथबृहत्सु श्रुध्ये तु प्रश्लेषोभीन्द्रमभिवायुमित्यत्र पार्थे केतवः स्वासु महता गर्भोमहत्तत्सोमाया ँसर्वत्र छन्दसि तु प्रश्लेषः प्रसुन्वा-नाया ँ सर्वत्र पवस्वयस्ते मदाया ँसर्वत्र सोमसामसाहीयशांमदेषु प्रश्लेषः पुरोनःसर्वत्र मासिः माशिवासः सर्वत्र श्चाद्रिर्नार्वाचपिबासोमायामृषभे प्रस्मवाजेषुनः सर्वत्र रवोद्गीथे तु प्रश्लेषो नोत्रविभिः सुषावसोमाया ँसर्व-त्राष्टाद ँष्ट्रार्कपुष्यसंकृतियशःसु प्रश्लेषः ८

सुते चित्वानवे वृद्धाच्च सर्वत्राऽयास्ये तु प्रश्लेष उदिन्द्र त्व ँत्द्येहीत्यत्र करावबृहतिपूर्वकल्पे स्तावे च जम्भे प्रतिहारे कौल्मे स्तावे गायंतोयूथादानायां करावबृहति जम्भे च तवाद्याया ँसहोदैर्घमराययोर्वैराजे च स्तावे तवद्वि-तीयायामाभीशवद्वैगतयो रहस्ये च बृहत्यरुषीप्रतिष्यासूनरीद्वितीयायां बोधीये देवाजरमाते अग्न इधीमहीत्यत्र त्वंनइन्द्रौपगवे चासाद्वंतीयोत्तमतृतीयाया मापप्रथोभेयदिंद्राया ँश्येने स्यार्चतोवैराजर्षभे दैवांजसाबृहति महीनधा-रागोराजा च कावे पादांत्यात्परः स्वरोविकृष्यते यथानूषतावद्युतानाया ॅं-शाचिपूजनायंत इन्द्रद्वितीयायां दक्षाय विधर्म्मणि गमिष्ठानस ॅंस्कृत-मित्यत्रौशन एवंजातीयानि ९

अथापवादाः प्रश्लिष्टा अंशोरित्यस्य शब्दस्यावृद्धात्परस्य प्रश्लेषः सर्वत्रेह न यदिन्द्रचित्रायां वसिष्ठप्रियषंगयो र्दिवस्पदेतयोष्पवित्रायां ज्ञीये मोषुत्वापार्श्वे श्रुधिशब्दोऽभ्यासे धियोग्नेभरामेध्मायामंते जिषुसन्तनिनित्विचिसुष्वाणाया-मांधांगवेंधस स्तंवोदस्माद्यायामाथर्वणसौभरयोः प्रत्यस्मैतृतीयायां च रथंतरेऽवासृजोरातयइत्येतौशब्दौ प्रोषु वत्सास युजाणिरित्सिषाया ॅंरौरवे बोधयोमहेनायां वाजीये डितेवसोत्रै ककुभे तमोर्षायां वर्णोऽर्च्चतप्रिये ब्रह्म-युजाकक्षे धसोद्रयोवात्सप्रे नदीधिमःश्रायन्ताया ॅंसौभरे सैन्योसिबार्हद्गिर-

संतनिनो र्वाहनोग्नेविवस्वद्वितीयायाꣳश्रुध्ये वृष्णउद्यस्यत इत्यत्र वाजीये धारयासेधे धियोसेधे जमवर्त्तेचाऽग्नेतमद्यकमश्वे ततर्द्दिथेदैर्घे श्रवस्यवोदैव्ये श्रवस्यवोदैव्य १०

यः संयोगोयवांतः क्वचित्संकृष्ठः क्वचिद्विकृष्टस्तत्र संकृष्टग्रहणं न्यर्यःसा-हीयपर्णवर्णमित्रविलम्बेषु नैडे दिव्यंज्यर्षसियशःसꣳसर्पपुष्येष्वापृछ्यम-वृद्धꣳ सर्वत्र मदेष्वाकूलीये जिह्मंनकृन्नय्श्च ज्ञीयस्योद्गीथे विश्वा-च्याश्विनोर्व्रतपर्याकूपारपुष्यमरायेषु नाभ्यासे त्वद्रयश्चेतेषु वैघेनेचामराये त्व-ग्नयेस्वासु दैर्घैध्यमायाꣳसूर्यस्याभिप्रियाणीत्यत्र स्वारकावज्ञीययो रेष एव शब्दः सूर्यवतीष्विनोराजद्वितीयायां चौशनेऽतिसूर्यपुष्यमरायकीर्त्त्यैष्विन्द्रः सूर्यꣳस्रुचनैयकीर्त्त्यैष्विव सूर्यकीर्त्त्ये बरामहाꣳग्रसीत्यत्र सूर्यशब्दः सर्वत्र वितनैययोस्त्वाद्योविकृष्टः सूर्ये महत्तत्सोमायां वैश्वज्योतिषवात्सप्रयो-रामायामासूर्यꣳसर्वत्राऽस्य प्रत्नायामयꣳसूर्यशब्दः सर्वत्राऽत्रैव तृतीयायां न सूर्योभ्राजे सूर्यस्य नतेगिर इत्यत्र महीसूर्यः कीर्त्त्ये सꣳसूर्यस्येहवद्वामे सूर्यावैरूपांतरिक्षयोस्त्वꣳसूर्यꣳसौमित्रे समुसूर्यꣳसंतनिनि यथर्चगीते पर्व्वणि ष्ववितादाशे महायां ज्ञीयविशीयवारमहामित्रतरेष्वेत्यूकमश्वे त्वा-मिद्ध्यविभरे त्वायसर्वत्र व्याभिर्नार्म्मेधे कुराडपाय्यः सद्मने व्योमनीन्द्रसुतायां वꣳशीये हिन्वत्यपसोद्विहिंकारगौगंवद्वैगततरेषु रावतरे च पूर्वकल्पे ११

रायोस्तं त्वाधर्त्तायाꣳहाविष्मतसन्तनिनो र्विभाषा प्रसुन्वानद्वितीया-याꣳरथंतर इदाह्योमानवे स्युपमाछन्दसे पूर्व्योवृषामतीद्वितीयायां ज्ञीये त्वामभिदꣳष्ट्रोत्तरे मघंद्विहिंकहारभारमानोत्तररौरतरेषूतस्युर्वैरूपान्तरिक्षह्-स्वासु वृष्टययावैरूपे हर्यश्वपिबासोमद्वितीयायाꣳसहोदैर्घे मरायैत्वाद्ययोः स्यंतमामराये विद्वान्मरायववैराजर्षभयो स्त्वामिद्धरिहितायां मराये सहोदैर्घे त्वभ्यासो नप्तयोरौर्णायवयोः परिप्रियायां मार्गीयवे च त्वꣳह्येत्येतौ शब्दौ सौपर्णे पवित्रमत्येज्ञीये नकिष्ट्वत्सिते ऽसाव्यꣳशुः सर्वत्र न सन्तनिनि पाष्योः क्रोशे ष्यैरयत्रैतक्रोशवार्शेषु त्वꣳरित्वंघां च गवाष्टेयुसिमासु त्वं घांशुद्धीये सुहस्त्यरन्ध्रोत्तरवरुणगोष्ठार्कपुष्पेषु स्वानः परिस्वानायां वैदन्वतहाविष्म-तरेवतीष्वेष एव शब्दोऽक्रान्वासिष्ठे परीताध्यास्यायां चानवमेऽहनि त्वंक-विर्द्वितीये दन्वते मित्राः स्वा नाः सर्वत्र दध्याशिरोविते व्यद्रिभिर्यज्ञीये त्वं

मातौपगवे वरेरायं प्राध्यं चातीषङ्केऽत्योगभस्त्योः स्वः शब्दश्च ज्ञीये स्वः-कावाभिक्रन्दयो रत्योर्के त्योगभस्त्योः ष्वाविशे त्येते शब्दास्त्रयः शार्ङ्गे कृत्व्योनुमाघोत्योगभस्त्योः स्वष्वाविशेत्येतेशब्दाः षडेषडे १२

इति षष्ठः प्रपाठकः समाप्तः

सप्तमः प्रपाठकः

देवेभ्यः संद्वारे नर्यः परीतायां माधुयास्यभीशरौरदॅष्ट्रजंभानूप्रयौधद्वैग-रावतरस्थानसंकृतिभर्गयशाथर्वणतरेषु नवमेत्वाहनि सर्वत्र दैर्घवर्जं वि-भाषारुणसाम्नचेष एव शब्दः संकृष्टो गोमन्नष्कले त्येष्टचव्यद्वचभ्यालौशे तमसोर्केचाऽत्रैव तृतीयायामन्त्यः सर्वत्र न्योजसाकीर्त्यै भ्यं कीर्त्त्यै का-शीतहाविष्कृतयोः स्वॅशब्दः सर्वासु त्वांदेवासोरीत्यापइत्येतौ शब्दौ वैश्वमनसश्रुध्ययो रर्चंत्युद्वॅशीयवितयोः सान्वारुहोवॅशीये भूर्य-वॅशीयलेयवितेषु पर्यूष्वान्धीगवसॅस्तोभयोस्तरध्यैविते राज्येन्धीग-वदेव्ययोः सनित्यः सर्वत्राऽत्रैव तृतीयायां न्वाॅशदेव्ये न्पृरावन्दद्वाप्य इत्येतौ शब्दौ मराये शेप्याभारद्वाजे व्यस्थिरन्षडिडेऽवंत्यस्यस्वारङ्कावज्ञाययो-स्त्वमिन्द्रत्वंवृत्राणीन्द्रस्य यशसि त्वंबृहॅ स्येत्येतौ शब्दौ द्विहिंकादेव्ये चर्त्वॅस्यन्येयशसिहॅस्यभीवर्त्ते ष्वपितोलौशे त्वॅसुवीरः श्येने व्यशब्दः शिशुन्देव्यज्योतिषयोः पुत्रेभ्योभारद्वाजे प्रत्यशब्दोनानतरयोर्युज्याविशीये व्र-तान्यस्य श्यैतवाजीययोः पूर्व्यमुत्सेधे स्पृक्वभिः पार्श्वे हरिरायासतास्ये-भिर्वत्सासु १

त्वेसोमाभ्यभिहीत्येतौशब्दौ दैर्घे घ्नचाना ॅश्रुध्ये पृणध्वंकरावतरे जातमार्यज्ञीये पाह्युत्वामिच्चरौरवे ह्यग्निभिश्चरंत्यस्तावे नैये दुर्यंत्युद्यता चान्धीगवे न्यैरयज्ञीये त्वान्दूतज्ञीये शग्ध्यूहारमानवयो स्त्वॅह्येहिजम्भे त्वंपुरूकौल्मजम्भयोः प्रत्ययकीर्त्यै यः कालेये पूर्याः संजये वीर्यस्यरायस्यवारे श्रुधीहवायां माद्येपृष्ठे सख्येश्रुध्यत्रैतयोस्त्यूमाः पूर्वंव्यनद्वेत्वेक्रनुमित्येतेशब्दाः श्यैते पार्येहर्यशब्दश्च देव्ये वावृधेन्यञ्चदेव्ये सत्राच्यानकिष्ट्वायोषत्याचवाशे सॅसद्यत्वेदेवाद-न्त्यात्यान्दूश्मस्यमन्ते त्वमङ्ककुभे व्युषाः कावे महत्स्वासंतनिनि वीरसेन्यः संतनिहद्गिरयो रोषधीभ्योज्ञीय मत्स्यवृहति दधेवार्याणिकमश्वे स्वर्णज्योतिरुत्तरे कमश्वे स्वशब्दएनाश्रुध्येऽदर्श्याबृहद्रथंतरयोर्वहारत्वॅश्रुध्ये वृष्णयावि-

षट्कारणिधने काव्यंनाभ्यासे त्वांवृत्रेष्विंद्रगामश्वमित्येते शब्दास्त्रयोवारे त्वामित्वांकाष्ठासु प्रतिहारे बृहति त्वाऺसप्ताहे ष्विन्द्रबृहतरे त्वाऺशब्दौ पूर्वौष्विंद्रत्वजंभे जनित्रयश्येने वीर्यैर्देव्यबृहतो रत्रैवकाम्यंदेव्ये सख्येस्फिग्यं च रथंतरे यामेव्यख्य त्स्वोवारथंतरे २

अयिष्कारस्य भैस्वरे प्रत्यये ग्रहणैर्बिसर्गलोपः स्थाभिर्यस्ते सुरूपे श्यतिरभिद्युम्नतृतीयायां वाचः साम्नि भिः स्वासु विशीये श्रुचिः परिप्रियायां मार्गीयवे गविः प्रसोमदायां कणवतरे सुतिः पिबात्वस्याभिनिधनकाणव नृभिर्द्ददिरिंद्रोमदायां वार्हद्रिररश्मयोर्वरीःस्वासु रश्मे गिरेर्वृष्णि ज्योतिस्तावे प्रत्युबृहति सोमस्यतिर्हेप्रत्यये सहस्त्रधारायां त्वाष्ट्रीसाम्नोः स्वरप्रथमे चारिष्टे चानादा वद्रिरभ्यासे प्रत्यये क्रायां वैश्वज्योतिषवात्सप्रार्केषु नकि नकिष्वृद्रथाऺस्वशब्दे प्रत्यये गौरीवितासितयोः ३

उःकारस्यौहोवायां प्रत्यये ग्रहणैर्विसर्गलोपः पृथुः सांवर्ते क्रतुः परीताध्यास्यायामायास्ये त्रीणि त्रितायां वार्शे परिप्रियायां च मार्गीयवे कसुरिंद्रक्रतुमित्यत्र ष्टम्भश्यैतनित्रेष्वि दुर्द्धर्त्तायां वासिष्ठे रहस्ये च योधाबृहति वाजयुः सदोवनायामन्तरिक्षे सजूरग्नेबृहति विसर्जनीयकारौजीराः सैंधुक्षिते निकामावितशृङ्गयोर्ज्याकाः प्रोषु वत्सास्वकारोगोमन्नः श्रुध्ये समुद्रः प्रथमस्वरइमाउत्वायाऺश्यैतनौधसयोः स्वःशब्दः पूर्वः पूर्वे यौक्ते स्वशब्दश्चै वातिहारप्राप्तोलोपः क्रियते सिष्ठत्रैशोकयोश्च यौक्ते चोत्तरे णयोर्मरायेऽभ्यासे प्रत्यये विसर्जनी चालोपमेके विरामे ४

तकारलोप उछब्दः पार्थुरश्मे यद्युदीराया मिलांदेच वर्चे प्रत्यये परिमद्धिषत्स्वासु हारायणे दृढाचित्स्वासुर्वीकेभ्यासे प्रत्यये वोवित्सन इद्रायाऺसौमित्र इंद्रोमदायामिच्छब्दः पार्थुरश्म इद्विहिंकारज्ञीययोस्त्वमिन्द्रपरित्ययोः युद्वैश्वामित्रे प्रसुन्वानतीयायां तवेत्प्रत्युबृहति मकारलोप उत्सन्नकंदैर्घेभ्यभिहीत्यत्र माऺसूर्यमायास्ये साप्तमिके तवायां मनीषांक्षौद्रेषु सहोदैर्घमरायवैराजर्षभेषु स्त्रसामैटते भ्यासे प्रत्यये सईत्रिकबृहति प्रप्रींयज्ञाबृहत्युकारलोप उपदृगयऺसूर्यायामैटत उतविष्णोश्च जनितायाऺश्यावाश्वे यकारःपरिष्टोभंत्ये त्यस्मिंछब्दे दविज्ञीये वाशब्दः सफेप्रियंदेवायां प्रथम-

तृतीययोर्विकल्पयोरकारः सनेमित्वायामदेवᳬश्रुध्यत्रैतष्कलेष्वऽघायोर्वा-रे प्रथमेंऽधसः ज्ञुल्लकान्धीगवयोर्वृद्धादज्ञरद्वैदन्वते प्रथमेऽद्व्युसिमास्व-ज्ञरन्नक्रवᳬस्त्वाष्द्र्याद्येऽग्नयेज्ञीय आकारस्तंत्वाविप्रायामिहवद्वाम इकारः प्रसोमाश्वे व्यञ्जनमपरांगं विरामे लुप्यते ऽभ्यासे च नोर्मयोर्णसार्जुन ऋभ्वस एवामृताचार्के आन्कारोनुनासिकोवृद्धः सर्वत्रारेववैरवानससंतनिषु ५

आउवाव्यवहितमाउभवति सर्वं पदान्त्यं च व्यंजनं लुप्यते शाता२३उवाभवा सियो२३४वाउग्रा२३उवाशर्ममहो२३४वायूजा२३उवावाजेषुचो२३४वामधा३ १उवा२३एवंजातीयान्यनाउभावोभृगएवतरे रेतःश्येने षुमनः सन्तनिन्यशिश्रयुः प्रवद्धार्गव ऐष्ठयश्चान्तः पदिकोनाउ भवति सर्वत्र यथा मान्दी२-मा२३४दायतो३आउवा२३ श्रीणन्तो गोभिरू ३ आउवा २३ मरुच्च न यो-निᳬसोमसाम्नि सीदछये ना २३४ हायिनायाउवानाईमाउवा२३ सुनोतसौ पर्ण ऊर्म्मिणावाम्रमेधातिथयो वर्णसदस्यवप्रवदुद्वत्सामराजेषु स्पर्शाना-मलोपोयथा द्युम्नानिमानू २ षाणा ३ माउसहस्त्रिणा ३ माऊघाजिव्हिया३ माउवन्मधुमा त्सू २ वीरिया ३ माउतिरेभा३ नाऊघृवसाना ३ः पारिया३ सी३ निर्णिजा ३ माउश्येनो नयो नी३ द्यार्त्तवा३ ता३ मासदा३दाउ नति-ष्टुप्शिशुमुद्वतिसोमो वायिरा२३जमनूरा२३१जतिष्टा ३ उ रहस्ये च न सर्व-माउभवति व्यञ्जनं च च न लुप्यते यथा वाजीयनित्यवत्सातीषंगसिमासु यत्राउभावो व्यंजनलोपश्च तद्वन्त्यामः स्वरान्तः कण्ठ्यः सर्वत्र विष्णवे सह-स्त्रिणमिति यणवापत्ययो रञ्जौरैवतयोर्व्यमः कारश्च रैवते सिमासु सर्व-माऊभवत्यनृगंते छान्दसीषु दिशोवसोराणां घोनामृगंतेषु चाऽज्ञारित्यस्य शब्दस्य रेफलोपः स्वरघोषवत्सु प्रत्ययेषु ज्योक्तः शब्दस्त्वोत्वाᳬहे सका-रलोपः श्रवस्तमः साह्वान्विश्वायाᳬसᳬहिते सुशस्तिभिरिलान्दद्वितीयायां मानस्तरभिमाजमावर्त्तेथादौ लोपः परांगं वा सुहस्तास्तावे ज्ञीयस्य लोपः पराङ्गं वेंद्रा येन्दविति क्रौंचे वलोपः संधावुगतिर्विरते द्वियकारसंयुक्ते विकृष्टे पूर्वोयकारः प्लुत आकारः संपद्यते रयिᳬसोमश्रवा १ आ २३ यांयिक्रौञ्चे निधनत्वात्यावा२माना२३ श्रवा२३४ यी२३४यां याशब्दः कुण्डपाय्ये महेनायां च प्रणपात् कुण्डपाया२३याः सत्यश्रवसि वाप्य अवृद्धस्तोभात्पर इकारः सम्पद्यते रायिᳬसोमश्रवौ३होवा हाइयाम् ६

अनुस्वारः स्पर्शः स्ववर्गीये प्रत्यये रेफस्पर्शोष्मभिः संयुक्त एते शब्दास्त्रयोऽन्तः पदिक्रास्तोभव्यवहिताः सर्वत्रातिह्रियते स्तोभान्ते विरते लोपः सन्धा-वलोपोवर्हिषि तर्तुराणाः पिशंङ्गमीशानकृदघशꣳससराꣳहमꣳहेत्येवं-जातीयान्यतिहारप्राप्तं व्यञ्जनं लुप्यत आनꣳशदेव्ये ज्योतीꣳषि वृषं न ददर्शिवारे वर्पसोदर्शतेलान्दे न्धसः स्वारेपर्णे प्रशꣳसन्तिविशीयांधीगव-योर्हिन्वन्तिविशीये मन्दानङ्गीर्भिर्जनित्रे धर्मं दैर्घे विदुःसिष्ठ इंदवउद्वꣳशीये कर्मवत्सास्वार्थवणे सर्वं तदुकार्त्तयशे स्वरांतमेके विसर्जनीयान्तं वास्वासु भरेयंतुरंलोपः पूर्वाङ्गं वा कश्चित्पदान्तोलोपः प्राप्तोऽतिह्रियते कश्चित्पदान्तः पूर्वांगं प्राप्तोऽति ह्रियते वचनात्प्राक्स्तोभस्य स्वरांतोविरामः स्तोभांते विरते लोपः सन्धावलोपो निष्ठाअधयदिमायाꣳ सदोविशीयोत्सेधयोः कुवित्स्वासु मार्गीयवेऽचिक्रदत्पवमानाभ्यर्षसीत्यत्रकवणतरे पुरमजीजनोहिदेव्ये मदुरि-तायेददतिदेव्य उषर्बुधोग्ने विवस्वद्देव्ये गिर्व्वणस्त्वयाभूषंति मानवे सत्प-तिमिंद्रं विश्वायां लेये जंभे चत्वामिद्धीत्यत्र मद्यमाउवाव्यवहितं छिद्र-मैधांजोरूपेष्वृतमाउवाव्यवहितं पार्श्वसंताछिद्रमैधांजोरूपाग्नेस्त्रिणिधनेषु ७

शवसः संजये सरद्गौतमे निष्कृतꣳरुणसाम्निवृषोअचिक्रायां वयुमपघ्नन्य-वसायांकाद्मीवते ध्यममैषिरे मरुत्पवमानोरथीतमायांकूलीयसंतनिषभेषु दूराद्बंतीये प्रथमे रसं मार्गीयवे हयत्त्वꣳसोमासिशांमदे द्रिꣳसवर्द्धितायां वितशृंगयो रुभयꣳस्वासु मैधातिथे संपवित्रायाꣳसामराजे तद्यज्ञाय-थाद्वितीयायां बृहद्रथंतरयोर्यच्छब्दस्तत्रैव बृहतींतरेप्रत्यस्मैद्वितीयाया मध-त्त्विषीमायां च वत्सासूत्प्रशꣳसायां विशीयज्ञीययो श्चित्तदद्यायां वंतीये महदक्रान्वासिष्ठे रहस्ये च माभे मबृहत्यहिꣳस्वारेपर्णे द्यातः पार्श्वेमोषुत्त्वायां नप्तद्योः परिप्रियायाꣳषूक्तौर्णायव योर्झीये चर्षणीयऔजिष्ठायां ज्योतिरौंपगवे पवमानोअजीजनायामर्वाङ्गिनलोपमेकेकावे विते श्रुतिं युन्वाहिकेशिनाया-मुभयतः प्रभोः शैखण्डिने हरिवींचशाकरेर्षभेऽभीकेविपः स्वःसर्वत्र यथा स्व-र्विदःशंकुनिसाहीये च स्वर्विदानार्मेधे नस्वेप्रत्यये सिष्ठत्रैशोकयोश्च सिष्ठत्रैशोकयोश्च ८

अवृद्धादिपदांतात्स्वरे परे यकारोव्यवधीयत उपदांताच्च वकारोविकर्षे सर्वत्र तत्र चालोपः सन्धौ विरते लोपो बिधियात्रिवरूथꣳसुवस्तया एवंजातीयानि

नप्रतीनिवर्त्ते जठरेषूद्वत्कावववासिष्ठाभिक्रंदार्केषु पृणक्तुमहामित्रत्वाष्ट्रीवितेषु येत्वामृजंति लौशशैखरिडनयो रदर्शिश्रुध्ये वृत्रेषु सप्तहे द्व्यन्तस्थपरे लुलोपो यथाकाष्ठासुनरस्त्वांकाष्ठासु ग्रा २ र्वतः स्तोभव्यवहिते त्व लोपोद्व्यन्तस्थपरे यथाभीकषूक्तयोरैटते त्वभ्यासे प्रत्यये वृद्धात्परौय्वौलुप्तौ तंत्वागिरः सुष्टुत-योवाजया २३ तिग्राजिन्नगाइसूरौग्रा २३४ क्तूषूग्राएवंजातीयानि नभूम्युद्धा-संद्वारे स्वायुधोग्नेसिंधूनां मरुतां धेनौ स्वास्वौशने च स्वश्वोनकिष्टद्रथायां प्रियासितयोर्मदेष्वस्येदिंद्रायाऽँष्कलदासयोर्यज्ञाय संतु सर्वत्र बृहद्वात्स-प्रवैराजपदनिधनश्रुद्धीयवर्जं नदीषु प्रियः सूनायां यौधाजयद्वैगरावतरेषु धर्त्तायां कावववासिष्ठाभिक्रंदेषु सुतेषु त्वया भूषायां माधुच्छन्दसमानवयो द्युम्नीप्रमऽँ हिष्ठीये वनेष्वर्यासोमायाऽँशाकलवार्शसंतनिवर्णहरेषु ९

पृष्टेषु सुज्ञाने स्वाध्यःसोमाः पवंतायां वितमधुनिधनांधीगवेषेधज्ञीयेषु संवत्सरेणेषु प्रबोधियोयां प्रवल्लौशसारथ्ययामीवसु वसुन्यपवमानरुचायां विशीये मर्त्त्येषु दानायवार्यायां लेयश्रायन्तीययोः कविमिवायां चौशने व्यश्नुहिसंद्वारे पिबात्वस्यवर्त्ताभिनिधनयो रवंत्यस्य सामराजे स्वस्तये-दविज्ञीये दीयाज्ञीये स्वाहुतः सदुद्रवायां वारदेव्ययोर्बृहति च गीथे दीर्घवृद्धो-पहितहिपदांतग्रायिभूतोकाराकारयोः प्रत्यययोः संधौ यकारमापद्यते गति-र्विरतेवायख्यंद्रो ३२३ पवमानाभा ३ यार्षा ३ सा३एवंजातीयानि नार्षसि-पुनानायां यथा गौंगवाभीवर्त्तयोर्भवीयसीप्रमऽँहिष्ठीये च्चंत्युद्वऽँशपुत्रे विश्वा-न्यर्यग्रापर्णैटतबोधीयर्षभेष्विंद्रायछंतिस्नुचश्चरंतिनैये दधियज्ञीयक्रौंचयोः स्य-श्विनोर्बोधीयेऽधाह्यग्नेकमश्वेस्यंतमासहोदैर्घर्षभयोर्वराणिज्ञीयश्यावाश्वयोरेकारे च यकारंयामोद्वतोर्गतिमांश्च पदांतः संधौ यलोपो विरतेरमतोयिये२३स्या-परोयिये २३ त्रमतोयिये२३ एकारादःकाराच्चभोगः क्वचिदिकारादोवौकार-योरेकीभावेलोपः १०

वृद्धमंतः पदे तालव्यमाभवति हादौ स्तोभेप्रत्यये प्रतिभागन्तदा२३हा३यिप-प्री२०वयममृतंजाता२३वाहुंमायिमहाहस्तीदद्वा२३होएवंजातीयानि नहिन्वितवद्यौरिंद्रायँसौभरेऽचिक्रमृज्यमानायाँरंध्रोतरवाजजिन्मंतेष्वि वदुहानायां पृश्निमंतयोर्गायंतित्वायां च त्वाष्ट्रीसाम्नि कनितिस्नोवावा-याँसैधुद्वितौशनयोः सँहितेत्ताभवति वारे सर्वत्रांतःपदं ना भवति स्वास्वा-

भवतिनिमत्त्योद्वनेविष्णुव इत्येतौ शब्दावर्षासोमाया॑ँशाकले वरिवः सन इन्द्रायां कौत्से पच्यध्वर्यो साके सवीरायां वैश्वामित्रे डिनद्वितीयायां त्वा॑ँरिहंतीत्यत्र च त्वाष्ट्रीसाम्नि रभिंसुषावसोमाया॑ँरौरवे रहस्ये च संकृतिनि गौ शृङ्गेस्वर्विदः सुम्नेषु मानस्तरभीत्यत्रजमवर्त्तषेधयो र्मांशिवासः प्रहिन्वान इति च पूर्वे जनित्रे गीर्भिरुत्तरे श्रीणाहविषे सवाज्यन्नायां भ्रवेजिपवमानस्य जिघ्रतायां च व्यवधयदिमायामुत्सेधे हिन्वाभिसोमायां तुनिभीशवयोर्दीर्घनिषेधे पुरोजित्यां जम्भस्वरयोरनाभावस्तालव्यस्यान्तःपदिकस्य दीर्घशब्दस्त्वाभवति पुरोजित्यां जम्भेस्वरेचाभवति सहावा॑ँ इन्द्रेत्येषशब्द आनस्तेगन्तुमासरइत्यत्रावृद्धमप्याभवति जितीयोदीक्रौञ्चे षिपरीतायां माधुच्छन्दसौ वरिवःसन इन्द्रायां मार्गीयवे जरिस्वारे पर्णे मदिन्तमदिष्ठनोगिहाविष्कृते यिन्नावश्विनोर्व्रतोत्तरे ११

पदान्तश्चाभवति मातेग्नेतमद्यायांकमश्वे ध्मैन्यैवारोत्तरे ज्ञीयेस्यन्दतेकृणवते चर्षणीरधीत्पर्षिहाविष्कृते वरिवोधायां नुव्य भीनः कौत्से वृधेस्माऽत्पिबासुतायां पृष्ठजमवर्तयोः पवन्तेभिसोमायां मैधातिथे निष्कृत॑ँरुणसाम्निवृषो अचिक्रायां परीतायां च परिस्रवाऽधिसोमउष्वावाम्रे सुष्वाणायां चान्धीगवे ऽभिप्रिज्ञीयेचोक्तः कृपेस्वासुनैये विदइन्द्रसुतायामुद्व॑ँशीये मधुनिधनेत्त्वाचिसुष्वाणायां यिन्तवेपुरोजित्यां प्रतेशैखण्डिने पातवेनौस॑ँहिते शस्तयेतन्त्वामदाया॑ँसँहिते गविष्ठयोभिद्युच्यावने दिवेत्वाष्ट्रीसम्नोः सहस्रधारायां मादेनौरेवतीष्वेतिध्यमायांमहानाम्नीष्वभिश्यैते तदिदासतृतीयायाम् १२

इति सप्तमः प्रपाठकः

यकारे च प्रत्यये वृद्धमन्तः पदे तालव्यमाभवति यच्च यकारसंयुक्तं विकृष्ट॑ँस्तौषे मित्रमिवं प्रा२३ या॑ँसोमा २ विश्वात्वा २३ या एवं जातीयानि नरध्यंमहस्तवानायां कण्वबृहति रहस्ये च बृहति नर्यः सनोहरीणायामित्यत्र वैत्रे वाम्रे च परीतायामन्त्योधर्तायामुद्वद्धार्गव ईयतुस्त्वमिंद्रप्रतूर्तिष्वित्यत्राभीवर्त्ते पीयंत्यभ्रातृव्यद्वितीयायामामहीयवे पीयन्तवेमानइन्द्रायां वारे स्फिग्यं माभे मबृहति हीययमहेनोरेयावर्जीये तृतीयमृतस्य जिह्वायां नाभवति सर्वत्र ज्ञीये त्वाभवति पदान्तश्चाभवति शर्मणि प्रदै ज्ञीये काणवे रन्ता स्वरे च वियस्ता वृद्धमप्याभवति प्रियः सूनुणर्वतरे संमील्ये जिह्मनकृत्व्यश्वयाधिया

ग्रहणाध्यैनौवारे प्रथमे पवस्वदा सुज्ञानेङ्गदाशंकुनि विष्टया वाचः साम्नि वयुनावासिष्ठे दिवियज्ञायथोत्तमायां बृहति कृत्व्यास्तौरश्रवसे १

ॐवौकारयोरनन्तरस्वरनीचाघयोः प्रत्यययोः सर्वं वृद्धमाभवत्यन्तलोपश्च यथाभरनार्मेधैध्मवाहनिहवसाध्रेषु नकृछचैतविशीययोरथापवादा रागः स्वः-पृष्ठनैयातिथरश्मेषु संगृभातून इत्यत्राकूपारे दूरेदृविराट्सुदैव्ये तकारः परि-स्वानायामैध्मवाहे मकारः कार्त्तयशमन्तयो रापृच्छ्यॅसेधे रथीनार्मेधे प्रा-यश्चित्तेषु पार्थुरश्मे स्वास्वाःकारवर्ज मोकारः सखायः सोशाक्त्ये मदायतोनवे वायुमारोभासे महाॅश्चरतिवाशे सूर्यमरोनैये सुषावसोछंदसद्वैगतयोः स्तोभो गोद्वौगते सोमसुज्ञाने भुवनोटते यिर्नोबोत्सेधे उवर्णंतुनसर्वत्राभवति ग्रहणा-दाभवत्युभयं स्वासुमैधातिथे नः सुवारेप्रथमे प्रियः सूनुर्द्वैगतगौंगवयो रिं-दुर्गौतमसाध्रयो रकूसिष्ठप्रियेयदिंद्रचित्रायाॅ शिशुॅसर्वत्र २

ऋगंतीयः स्पर्शः प्रथमः स्वरो नामि विसर्जनीयश्च नाभवति तत्रत्वौहोशब्दः प्रथमात्कृष्यते सदादौ २३ ह्वियामौ २३ स्तियोरौ २३ एवंजातीयानि दैव्ये त्वनृगंतीयः स्पर्शः प्रथमः स्वरोनामि विसर्जनीयश्च नाभवति तत्र त्वौहोशब्दः प्रथमात्कृष्यत आविताजरायिहृतृणामौ २३ आ २३ हूंमहिश्रवस्यवा प्रायुभा-यिरौ २३ तुरीयं त्वा भवति शिशुं देव्ये सचमानः समुद्रंतुरीया ३ औहोहाइ रहस्ये त्वृगंतीयश्चानृगंतीयश्च स्पर्शः प्रथमः स्वरोनामि विसर्जनीयश्च नाभ-वत्यृगन्ते त्वेव प्रथमकृष्टस्तोभ इलांदद्वितीयायां तृतीयादिन्यामौहोवायां चतुर्थस्थोवृद्धः पदांतः सर्वत्राभवति यथास्यशिशुमक्रान्वासिष्ठेषु श्यैतवा-रयोश्च तत्रापवादा रागोग्नेबृहति मत्स्यबृहतित्सरः प्रत्युबृहत्ययोऽग्नेबृहतिजुष्टो यज्ञाष्टाहत्पूर्जो ऽयंपूषाबृहतिगावः श्येनोत्यः सिष्ठे वृषोचायास्येवृषो ३४ औहोवा इन्द्रोच स्वः पृष्ठइंदो ३४ औहो उवर्णं तु न सर्वत्राभवति ग्रहण-दाभवतींदुस्त्रिकबृहति शिशुॅसर्वत्र ३

ऊकारोन्तः पदिकोग्रहणादाभवति नमो घोव्यंचाग्नायिंनमा २३४ औहोवातो मा २३४ औहोवा तालव्यं च द्वितीयात्कृष्टं तालव्यॅहायिशब्दश्चाभवत्यो-स्तोभेप्रथमादौप्रत्ययेश्रिया ३ ऊ २३४ वाहा ३ ऊ ३ हा ३ ऊ ३ हा ३ हायिस्वासुनकारः श्रायतीयेदानाया ३ वोहुदया ३ ऊ २३४ वाशुकारम-

कारौचवृष्णि त्सिबास्वरꣳसर्वमाभवतियास्तोभेप्रत्ययेवचश्चनादभन्नित्येवं-
जातीयानि मायिते वचा २ या २३४ औहोवा वानादभा ३ या २३४ औहोवा
और्णायवयोस्त्वोभवतिकविक्रंतौ २ या २३४ औहो वाज्ञतावृधो २ या १३४
औहोवायनिष्टयो २ या २३४ औहोवा चरेवारेहत्यां ꣳ सर्वꣳश्रुधीहवायां
स्तोतृभ्यश्चौ कारोंतः पदिको ग्रहणादाभवत्येकारेहकारयोः प्रत्यययोः कावया-
मवाम्रसोमसामसुनामनृताऽ२ इयमधिराए ५ दुरितासा २३ ए ३ सुषाहो
२ इव साहो २ शयेनो नया २३ हा अध्रिगवित्यत्राचत्वमौकारेप्रत्ययेरयि-
ष्ठेऽवृद्धꣳसर्वमाभवत्यौहोस्तोभानामुद्धारोगणस्तोभेसस्वरेप्रत्ययेरेवतीर्न्ना
औहो प्राणराशिशाऔहोसाऔहो नेंद्रस्तेसोनहिते पूविश्वस्य दूज्योतिष्कृ-
णोवोदेथाꣳसूरौगश्चपुशब्दश्चेलांदे रथन्तरे सर्वमाभवति स्पर्शगभस्त्योवर्ज-
मोस्तोभेप्रत्ययेऽश्विनोर्व्रतपूर्वे च तालव्यꣳ शाक्वरर्षभेत्वो ष्टयस्पर्शवर्ज-
मेस्तोभेप्रत्यये वृष्णिसर्वमाभवत्योवायामानेतरस्वरनीचाद्यायां प्रत्ययेप्रत्यये ४

ऊहगानेयोनिवत्स्वराः स्तोभाभ्यासविरामा अभ्यासस्तुतछंदसं विकाराहि
प्रत्यक्षपरोक्षादय स्तेषामु क्तोनियमोतोन्येनियमाश्रयाः पर्वाश्रयाश्च तेषानि-
यमाश्रयाणां यथैतच्चतुर्थमंद्रातिस्वार्य्याणाꣳस्वराणांद्व्यन्तरमुच्चमुच्चमुद्रहो
दीर्घकर्षणस्यवृद्धिर्नंदायात्सिव्यकर्षणं गतेरेकारभावप्राप्तायाएकारनिवृत्तिः
गीतीनामंते निधनमेवमादयोनियमाश्रया अथ पर्व्वाश्रयाः कृतस्वराणि
परिमिताक्षराणि छन्दसि तेषामूहे ज्यायसि छन्दसि यथान्यायमावापः
कनीयस्यादितो लोपः पर्वणाꣳसंघातानां च शुर्मदायास्तु त्र्यक्षराया
उपाद्यलोपोवारे लेयप्रस्तायसदृशेष्वविकारो गायन्त्याद्यायामाष्कारणिधन-
वदिन्द्रायाह्युत्तरयोर्वयमुत्वावत् काक्षीवतउच्चावद्देव्य आकाराकारयकारा-
भ्यासएनातं वोग्निमिति निधने च नित्यमोत्वं गौषूक्तेतूच्चातायाभूने षाश-
ब्दाभ्यासात् सम्प्राप्तिः क्रोञ्चे च हि शब्दाभ्यासा द्वर्त्तेचेकाराभ्यासात् साही-
यर्गूदपुत्रेषु चातः परं पर्वविकारान्वक्ष्यामो यदधिकृतꣳस्वरतः पर्व्यः तद्य-
थायोनि स्वरेविकाराद्यदन्यत्पर्वापद्यते तत्तेनैवोपदेक्ष्याम आमहीयवमध्य-
मायामुग्रꣳशर्मारिमाताꣳस्वासु कमश्चोत्तरयोरेभिर्वर्द्धाप्रवइन्द्रा मायः पुम-
ध्यमायां तु मरामऽग्निष्टुन्नौधसेध्यमायां मागायातां धाजात्स्वरोत्पत्तिश्च प्राक्प्र-
हूयसायाः श्यैतधसतृतीयायां चाऽनुष्टुप्सु वायिश्येतातयां कावे स्वासु
भिशब्दादकारागमउदपन्नायां च वाशब्दे च नित्यमोत्वं पौरुहन्मने स्तोत्रा-

मागायतां जास्वरोत्पत्तिश्च प्राक्तरुतायाः ५

पृश्निनि तृतीयदान्ते च दक्षसापतिः कवीं पृतारूतद्विषां पतिः कव्युत्तमे च जमवर्त्तेध्यमायाऽँरनोनुमाच दक्षसां पुत्रउत्तरयोर्नेमिस्त्वन्ना यशस्युत्तमाया-मुत्तरा तया नन्दामयं दासोत्तरयोर्जरिसङ्घातं कार्णश्रवसोत्तरयोर्नुषेजनास-दावृद्धां मार्गीयवे मागायताप्रथमोच्चं प्रसोमप्रथमायामस्यप्रत्नाध्ययोश्च पृषा-जिगप्रथमायां च घृतनिधनेछतानुवमित्यत्र स्वरागमोहवि वँशब्दस्य चो-द्भाव इदँसङ्घातस्त्रिष्टुप्सुपार्थवाराहवासिष्ठकुत्सरथीयादिषु वाराहे शुचि-वावृधन्तातरुतां पार्थे तु वृण्यादेर्हीषी प्रकृता वूहेद्वितीय मनुष्टुप्सुत्वृभुसङ्घात माज्यदोहद्यौतानयोर्जुहूसङ्घात विछन्दःसु च वैराजर्षभारिष्टयोर्वाशेध्यम-पादयोश्च दक्षसोतद्विषामतँहि मद्गे प्रथमोच्चस्य चतुरक्षरमाद्यं पिबासोमाम्परं योनिवत् पाष्ठौहोत्तरयोर्वृण्यौतद्विविढ्ढौ प्रमँहिद्वितीयायां वाद्याद्धीर्योदेवां तद्विविढ्ढावृणीमहां वात्सप्रेवृधंतादेः कर्षणप्राप्तस्याकर्षणमूत एकाचद्वितीय मभ्यासश्च क्षौद्रे तु वृणीप्रथममपुरोज्यूतएकायाश्च त्र्यक्षरँसाभ्यासं मानवयोः पूर्वे च दक्षसापतिः कवीँशुर्मदाचैकर्चेलुसोपांत्यो तरेचैतस्यामेवान्यत्र-श्रुर्मदायाः पूर्वस्याउपांत्यं नीचं ध्यश्वत्त्वाष्ट्रीसाम्नोश्च दक्षसापतिः कवीँर-न्ध्रोत्तरेशुर्मदोत्तररयोर्जातः पृच्छां ६

शनेप्रेष्ठं वाजुहोतामयोनावुष्णिक्षु च कूलीये वैश्वमनसेराथीतमासख्यइन्द्रां वँशीयोगायन्त्याद्ययामा छाहोतारव्यौ चतुरक्षराः परयोस्त्र्यक्षरेछापञ्चाक्षरे-होता द्व्यक्षरेन्यत्र सुज्ञानेनिधनमेकिनेस्वर वाचः साम्नि स्वासूत्तमायां तृती-यपादादौ चदक्षसोतद्विषां लौशयोः पूर्वेचारवन्तां तु विशुष्मामुत्तरेचतुर्थोच्चं द्वितीयसुँह्रस्वारूपयोश्च तथाशार्गेतृतीयोच्चं प्लवेवारवंतास्तिस्त्रस्तृतीयेपादे द्वितीयंतूष्णिक्षु चतुरक्षरा प्रथमाद्व्यक्षरे परे पूर्वे जनित्रे च दक्षसोतद्विषा मतं वस्तृतीयायां तवमांडवे इदावासिष्ठे चात्रैव तृतीयाष्टमं वृद्धं प्रथमा-याँरुणसाम्नि च घृतवत्यां तिथेचयोनावाद्यँ शुध्यमानयोश्च द्वितीयं विशीये धयदि मायां भे प्रत्यये प्रथमोच्चान्त्यस्य वृद्धिरुतद्विषापत्तिः कवीँसाहीये शताद्वितीयँसकर्षात् तथा सर्वत्र संन्यायो मन्द्रश्चतुर्थमयोना वैडकोत्से च वसुरूचायामोवाद्यस्य लोपोवाशब्दे च नित्यमोत्वं क्षितेच हाशब्दे मैधे चायोनौ बोधीये वच्यन्ते वामित्यत्र स्वरागमो मान्तश्च रागं दोविशीये

स्तावहारोपायावांतास्थे दौपूर्वौहांतौ ७

ज्ञीयर्त्तु विशीयाद्यायां तद्विविढ्ढावृणिमहां वै छन्दसे समन्तेदिवा नक्ता प्रथमं दान्त्यस्य वृद्धिर्विष्टारपङ्क्त्यां किमित्रिबृहदेव्ययोर्वृणी प्रथमं चेसोदैर्घे पराङ्गं नित्यमाचार्यनियमात् पूर्वाङ्गं च वृदेव च पूर्वकल्पः शङ्कन्येषस्य ध्यमाया- मकाराभ्यासोऽग्निंवोवाजीयद्वितीयायां चैकारे च नित्यं दीर्घन्त्वᳫंशङ्कनि कौत्सेहि शब्दोवृद्धः प्रकृतावूहे दीर्घः सर्वत्र संयोगे ह्रस्वो वार्शे भि- द्रोणेग्रᳫंशर्मामिषन्तोकायां तद्विविढ्ढांप्राणा सर्वासु मनाज्येन्नमूतयावा- योरनीमुत्तरयो र्यज्ञामहामित्रोत्तरयोश्चतुरत्तरायां विधायां वाजीवाजापिवासोमो मुत्तरे जनित्रे पुरोजित्यामुद्गीथाद्यस्य दीर्घत्वं दन्वते प्रथमऋध्यवप्रियामुत्तर- योर्वार्त्रतुरे गीथाद्यं प्रथमोञ्चं मागायतां द्वितीये च पादे सांचान्त्वा- न्त्वाज्योतिर्वरुणसाम्नयाद्यानयुपोस्तृतीयोञ्चात्परन्तमु तृतीयायां तु त्रिभाक्चतुर्थो मध्ये निधनानिनिगदवृत्तीनि प्रयोगवत्स्वाध्याये गिरागिराप्रप्रन्नशᳫंसिषंत- स्थुषश्चेत्यनुब्राह्मणᳫंस्वाध्याये देवतानामधेयान्यथ निरुक्तेष्वेके यथादेशं च कालववविनामपि प्रवचनविहितः स्वरः स्वाध्याये तथा शाटचायनिनाᳫंस- मानोदर्केषूदर्कस्योद्धारः पूर्वयोः स्तोत्रीययोर्महेनायां तूपांत्यं पदं प्रतिस्तोत्रीयं वाजीये सङ्घातैकत्वात् तथाऽतिच्छन्दःसुनित्यवत्सासु त्रिकबृहति च पर्वैक- त्वा दिमाᳫंस्तोमसमन्ते च द्व्यत्तरं पदᳫंसंकृष्टत्वात् ८

प्रतिस्तोत्रीयमार्चिकानि निधनानि स्तोभाङ्गभूतानि च पर्वाङ्गभूतानि च तथाहायिकारस्वापदानुस्वराणामन्तः सामिकानि च स्तौभिवानि सामा- न्तिकानि सामान्ते सर्वत्राऽन्यत्रगणगीतिभ्यः प्रतिस्तोत्रीयं वोधीयधुरामश्वयोः कणववृहति च निधेनोपायान्ताः स्तोत्रीयाः सर्वत्रेडाभिरैडानामिडान्ताः श्रुधि- यांताः श्रुध्य सत्रमृक्सामः पगवयो रभ्यस्तान्ताः पुष्याद्यरयिष्ठयो रुगत्पंताः प्रवदुद्वत्सामराजेष्वेकारान्ताः सुज्ञाने स्तोभश्च सामाद्यः सामांते यथान्याय१ रहस्ये तूद्धारः तस्य लत्तणोद्देशः पर्वांगभूतस्यानुद्धारः त्रिरुक्तस्य सामादावाद्यं वचनं यथाभद्रश्रेयो रिष्टशाक्वरर्षभस्वाशिरामर्कसप्तहैकवृषाणा१ श्रेयसि ऋहोशद्वस्य लोपो जंभोत्तरसᳫंस्तोभांजोरूपाणा६ सांमांतेंत्यंवचनᳫँसंकृतिनि स्तोभाद्यं वचनं प्रतिस्तोत्रीय मुद्रिद्वलभिदौ पूर्वस्यादौ परस्यांते भर्गास्य सामादौ स्तोभांत्यं पदं वैराजऋषभेत्यंत्यस्यांत्यवचनं यएवापत्ययोयथा ग्रामे वैरा-

जइयादिः स्तोत्रीयान्ते सर्वासु स्तोत्रीयाद्येचाद्यरेमत्स्वसंयुक्ते ६

आज्यदोहानि प्रतिलोमानि तेषामाद्यस्य सामादावाद्यं वचनम् आथर्वणदेवस्थानस्वरान्तरिद्यतौरश्रवमानामविकारः सर्वोद्धारोतोन्यत्र वैरूपे तु देवतानामनुद्धारः प्रयोगसिध्यर्थमि हाथेडानां चैकवृषे च देवतानां निधनन्तु सामान्ते सर्वत्र यल्लघीयो । गुरुषु निषनैकदेशः त्रिरुक्तानामन्त्यं वचनमृषभे तु त्रिरुक्तं देवस्थानपूर्वयोर्निधनाद्यं पदमन्त्यायासर्वं दिवाकीर्त्यैवैराजं भ्राड्विकर्णे ष्ठास्वरम्भासे शतमादियशसि सप्तहेत्वाघवचनसाम्नोः पूर्वस्यापेग्रहाद्यपदमपाव्रतेचगवांव्रतेचक्ववान्तप्रथममश्विनोर्व्रतपूर्व ईकारोऽतिक्रान्तो वैरूपशार्क्वरर्षभपूर्वयोरर्द्धेडा सामान्तेद्ध्यर्द्धाऽश्वव्रतेहौह्वौह्यौ हौ होन्तेषुचत्वारः सोमा वा औहोवात्सिवा स्वर्ज्योतिःप्रथमोच्चमेकारादिकृष्टमेवंपदायस्तोभाः परासु विधासु ज्योतिर्भाः शिशुर्वाज्यश्वोमेध्य इति पादगीतिस्तुल्या परयोरुद्धारः सामान्ते निधनाय स्तोभाः स्वर्वत इति निधनमुपग्रहादि व्यात्दृतिसामानि पञ्च भूर्भुवः स्वः सत्यंपुरुष इत्येतासु पृथगग्निन्दूतास्तावोमन्द्रे सोमस्त्रिरुक्त आनीकयांतृतीयः स्वर्ज्योतिर्निधनमकृष्टैकाराद्येवं सर्वेषामेष विकारविधि रेतेन प्रदेशेनोह्यः सामगणः कल्पयितव्यः कल्पयितव्यः १०

इत्यष्टमः प्रपाठकः

अथ विकल्पा एवउगतिर्मदमदोधनकामे पुरः स्वासूत्तरयोश्चारङ्गमानदेऽष्टेडरयिष्ठयोर्हिन्वनादीदिहिस्वरा मातावृद्धश्वामित्रे क्रौध्यमषष्ठन्नवमात्रं दीर्घेपरयोर्दोषापरन्नीचैर्गवतृतीयदशमं कृष्ट सर्वत्र धर्मविधर्मणोः पञ्चाद्यरशोधनानि स्तावे हविष उत्तरयोः प्रथमे विराट्पर्यूच देव्येगीथस्तदादिर्नवेनिहोता निधातुवारा त्वेसोदैर्घे गकारः शनेराजन्प्लवत आसोफतृतीयायामृतेनयोनिवन्मध्येजाप्लुतं प्रान्त्ययोर्वलोपश्चाद्यउच्चैस्तकारो यजिवाह इहायांप्लवते यशस्युत्तरयोरग्निंदूतास्ताव एवबृहत्युदा आ इति गीतिः षभेकाम्पा त्वंनोवारे पुनाएवबृहति प्रसोएवतरेपुनाभिसोजंभेचोत्तरयोः ककुभोर्विकल्पाः १

अथ भावान्प्रवक्ष्यामः प्रगाणं यैर्विधीयते
आर्चिक स्तौभिकं चैव पदं विक्रियते तु यैः १

ग्रायित्वं प्रकृतिं चैव वृद्धञ्चावृद्धमेव च
गतागतञ्च स्तोभानामुच्चनीचं तथैव च २
सन्धिवत्पदवद्गानमत्वमार्भावमेव च
प्रश्लेषाश्चाथ विश्लेषाऊहे त्वेवं निबोधत ३
संकृष्टञ्च विकृष्टञ्च व्यञ्जनं लुप्तमनिकृतम्
ग्राभावाँश्च विकारांश्च भावानूहेऽभिलक्षयेत् ४
एतैर्भावैस्तु गायन्ति सर्वाः शाखाः पृथक्पृथक्
पञ्चस्वेव तु गायन्ति भूयिष्ठानि स्वरेषु तु ५
सामानि षट्सु चान्यानि सप्तसु द्वे तु कौथुमाः
ऊनानामन्यथागीतिः पादानामधिकाश्च ये ६
योनिदृष्टाः समा येऽन्ये पादास्त्वक्षरशः समाः
ग्रायेभावश्च नेदानीं दीर्घं यच्चैव कृष्यते ७
कर्षणे तु निवर्त्तेते त्सायिबायामुपद्रवे
उभावोदृश्यतेसाम्नयोभावश्च यथाक्रमम् ८
ग्रभ्युदूहेन सर्वत्रोहगीती रहस्यवत्
स्वादिपर्वणि तिस्त्रायां तथैवान्येषु सामसु ९
ग्रार्चिकं निधनन्याये स्तौभिकं वा यदक्षरम्
कृष्टाकृष्टं भवेत्स्वार्यमन्तोदात्तं वृधे स्वरम् १०
मणाजनँसदद्योनामाविशासिविदेप्सुजित्
त्वनाद्वयुँशियेतिर्भारयि प्रियमभिद्विता ११
जसावसन्तमधर्मत्सुत उद्रचःषिभिर्द्धयन्
न्यायादेतान्यपेतानि श्वत एके वृधे स्वरम् १२
त्रीभासपौष्कलाष्टेडरयिष्ठाछिद्रधर्मसु
त्रैताश्वव्रतशौक्तान्धचितुः षडिडयोस्तथा १३
षड्भासे पौष्कले सप्त त्रीन् षष्टेडे पृथक्तृचे
रयिशौक्तेवृषास्तोभे द्वेद्वेन्यायविरोधिनी ॥
ग्रश्वान्धीगवयोस्तोभधर्माच्छिद्रेषुपञ्चसु २

तृतीयोच्चान्त्यँ हि स्तोभे दीर्घी भवति न वाम्रे स्पर्शान्तं व्यञ्च कौत्से चेकारोकारौ नश्चाध्वर्यवमध्यमायाँ सन इन्द्रायां ज्ञौद्रेच कृतेचापदान्तोवि-

शीयेच पूर्वेशूष त्रिणिधने चायास्ये सेधेषिणोदनः कामे च प्रथमकल्पे सौमे स्तावे कार्ते च पर्यश्विर्नार्व्रतोत्तरे शंकुन्येकार ऋषभे च शाक्वरे संमील्ये लघुविनतेऽत्वे कालेये प्रन्नामहीयवे च क्रौञ्चाभिनिधनसप्तहपय उत्तरध-र्तोद्वत्रासदस्यवेपुर्वृगयादिर्जितेश्वे पूर्वेऽसंयोगे मपोत्तरेस्तोभे क्रौंचेत्वसंयौगे नात्राविनेमिः कौत्से च हि शब्दः प्रवद्धार्गवे कृष्ठादस्थादकारः स्वारे च पर्णे हाराद्योनौ त्वँह्यङ्गप्रथमायां च द्वितीयँसन्तः सन्तः षञ्जमित्रेरथन्तरवृषा-श्विनोर्व्रतेष्वोस्तोभे दैर्घे व्रात्योत्तरयोश्च थेलान्दतीययौक्तेष्वौकारे स्तावाद्यं कगवतरेवैयनेकृष्टवृद्धयोर्मध्ये रैवते च वृगयादिः साहीये शतायास्तत्वा त्सप्रेद्वितीयान्तः सूर्यस्य म्रेभिसामाद्यायामाद्यस्यान्त्यं बोधीये मधोनामेके दे-व्येदीधिन्ववावितदेव्ययोः त्स्यशब्दः स्वरयोः कुभेदभेदः श्येनेन इरीदीर्घत्वम् ३

शाक्त्येहीष्यन्तोवृद्धो शत प्लवे वारान्तोषतयशञ्च दन्वतेचाविप्रोहयि-स्तावत्स्वरान्तो नगशशूपधात्र्यन्ते च त्वाष्ट्री साम्निहारादियोनो नव पूर्वपञ्चरुगसामशोकपृश्निषु च नोदेदिरिक्ते शब्दा अरिष्टे च ये वी इत्येतौ शब्दौ समुद्रछन्दसि चोतायां द्वितीयस्थामरपविराजस्तावाद्रेष्णादिरवृद्धः संन्नारवैश्वज्यौतिष गोरागिरसेषु नियान्तोदेज्यते व्येद्रिस्तेजयेत्रिणिधनसाप्त-मिकेषु च थे सार्वादिरदेवः सिष्ठे तद्विविढ्ढाया अन्तोयोनौ रुगसाम्नि च रूपदोविशीयाष्टेडेषूर्मिणोद्धावोजम्भे च तृतीयो दादिर्नित्रे च पूर्वे देविशीये हारादिरस्थाः शृङ्गे कौत्से वेसूष्वा चतुर्थमेकोनामन्ते राधाया अन्त्यानि वर्द्धन्ते स्यत्योत्तरयोश्चतिरोथत्यां योनिवदाद्यायामन्त्ये सर्वाषु घृतनिधनायं च शूवत्यां मन्तवद्दान्त्येहोपरे द्वेशाविवोनायामाद्यँसकर्षाद्वितीयमन्मस्यां वारे च नो राहेनो तृतीये देवधन्तातरुताँश्रीवासिष्ठ उतद्विषापतिः कवीमयं दासोत्तरयो स्तृतीयोच्चाच्छतोत्पत्तिः ष्कले जास्वर उपशिन्नायां प्रावृषहूयसायाः क्रेष्वा-यास्ये पुनान इत्यत्र सोमँसोदवृद्धोध्यैचेन्द्रमच्छायां द्व्यन्नरायामादिर्मीढेमोच्चं नीचं द्व्युच्चं पितापवमानामाशिवासश्च जयसितश्यैतेषु शवचतुर्थेववपामन्द्र ४

आदिद्वोदा तस्य हदुक्थरूपयोर्द्वितीयं यं प्रत्युत्क्रान्तं प्राप्तं चाभिगीतं भीशवगतश्यैताजिगोत्तरयोनित्रस्वारयामैषिरवाम्रबौर्षाहरवाचःसामहत्तप्रि-

येष्वगृरमिस्त्रिर्हन्वंन्नपोन्नाश्च बोधीयेसर्वमयोनौ नित्रे च विषे च गीथे नप्रवा-
ज्युत्तरयो स्त्रेयानिधनयोराभिहितपौष्कलहव्यगार मानववंतीयभरपर्णयामसु
५

अथोस्थभावोवृद्धमाउयत्प्रकृत्या तस्यग्रहणमऽपदांतः समानं च नरवेवि-
कल्पेप्रियावसुसिसीदतुभूरितेवसुनसंतनिनिनिधनत्त्वात्सोम्यमधु व्योकारः
पादमध्येथेन्दो बभ्रोरेतरे वसोवसूनि दांतेयहोध्रिगोस्तावेमिन्द्रं वौकार-
उराविमौमधौमतौतस्थौ योनौचाभे ६

रथतरेस्तावाद्यमाद्यायांवृत्तसर्वत्र गवतरेतुरीयंनीचँसर्वत्र चमंनजातोदब्धः
सुदेवोवः षेधे च तृतीयचतुर्थे देदुरितावसत् आजावितोत्तरयोरेन्द्रयाहिपूर्वयोः
पर्यूषु चोपान्त्योच्चा पतिं गिरा सितेच देवाद्ययोस्तृतीयोच्चात्यमग्निमी-
सेधेचाभिसोमाद्ययोः पिबासुचाद्यायां नदेवस्वास्वाद्ययोः डिनेचतुर्थोच्चानि
यथा योनावाद्यं द्वितीयायां प्रथमे निघातान्मन्द्रे तृतीयायां च तृतीययोः कौल्म
इष्टासिकृणुष्टाम् आशुभार्गवे त्र्यत्तरोद्या पंचात्तरोच्चाऽऽद्ययोर्योनिवदस्य ध्य-
मायामातूनाकूपारेचाद्यायां द्व्यत्तरोत्तरयोः अच्छिद्रैकर्च्चेणेनीचः शेतः शब्द-
श्चावृद्धौ विचे प्रत्यये वृद्धःसिते वृणयन्तः त्तीवतेद्वितीयपादान्त्यमद्वितीयस्वरम्
विशीये मोच्चादि नीचो नौ अहिन्वंति सर्वासु ज्ञीयत्त्वाद्यायां ज्ञीयवद्
अन्यदुच्चँ सकृत्कृष्टं च तृतीयं नौ द्वितीयमुत्तरयोः एकात्तरे णिधने च जये
शताद्वितीयम् ७

गूर्द उत्तरयोर्होतायत्ताम् ऋतुष्वा ज्ञीयवत्तौरे प्रस्तावो योनौ प्रत्रँसधस्थायां
यजिसंघातवत् पूर्वार्कपुष्यरयिष्ठयोः स्तौभिकं पर्वानुपादँ सामान्ते सर्वाणि
आर्चिकमकृष्टँसर्वत्राऽयोनौ वैधृते ष्टे नौ थे रे च द्वितीयम् वाम्ने चायोनौ
छिद्रेऽभिसोमाद्यायांनीचंध्यभ्यासे ज्ञीयत्तु विशीयांत्यायाँ स्यामाम्माभयो-
रेकत्त्वान्माभासं पूर्यंते द्विस्वरे विराममेके गवबृहति च शतान्माभयोः
उञ्चोरूपध्यमायामुस्थमाउवायां विरामम् डिनतृतीयायाँस्तोवऽभ्यासा-
र्भावमेके रं घोषे वा विसर्जनीय आम्नायसिद्धत्वाद् बहती क्रौञ्चे तृतीये पादे
तृतीयोच्चमभीवर्त्तवद् ददद्राणतृतीयायां च रत्नाशतासूष्वे पतिः कवीषु-
चान्त्यस्यात्तरस्याभ्यासः सर्वास्वतृतीये पादे कृष्टवृद्धयोर्मध्ये वीतं लुप्यते

कीर्त्यर्यशः सँसर्पे षुवांत्येयतिः शब्दौ नीचौ अरोचयत्सर्वत्र असूर्यँ श्यैते हम्मा ज्ञीयवत्त्वारादिश्च गौशृङ्गे संजया भीशववैयश्वसाध्रादिषु लज्ञणसि-द्धत्वाद् द्रव्यान्तर एकं पर्व भवति नमसा लेयवछ्रायन्तीये मराये हाउवान्तः कृष्टो वैराजे चायोनौ विनतप्रतिषेधो वैरूपे तु देवतापदं देवतापदं निधने ८

अग्ने स्त्रिणिधन उष्वायां द्वितायपादेद्वितीयं वृत्प्रमान्गोवत्यां चानीकपायामाद्यं नुष्मि च शोके प्रस्वरे था उत्तरे दँष्ट्रे सोशब्दे दासे दुक्थेऽभिगीतक्रमयोरहर्य मेधे हायिस्तोभातृतीयमयोनौ कावे गीथषष्ठँ सर्वत्र अञ्ज प्रपञ्चमं प्रो-अयास्याँसप्तमं त्वांदूतोदपप्तयाश्च वैराजे प्रसशब्दाववृद्वैराजे प्रसशब्दाववृत् ९

इति नवमः प्रपाठकः

नकारश्च भवति सन्ध्यगीतः कुवित्सुनायां बोधीये इहवद्दैवोदासे चोत्तमायामप्रथमः स्वासु साहीये चोत्तमायाम् अभिसोमाध्यास्यायाँ सर्वत्र योनौ द्वीडे धर्ताद्व्यत्तरं पर्व दीचोद्धातपरत्वादेकात्तरमूनमधिकपर्व्वत्वाञ्च प्रथमस्वरे प्रत्यये कृष्यते अभिप्रि त्र्यत्तराणिसर्वासु न द्वितीयचतुर्थे पादे मराये भ्यासएकात्तरस्त्रिरुक्तपादान्ते सर्वत्र अपुरोनः पादमध्ये च हिशब्दस्याः भ्यासः प्रेद्धायामग्ने दीदिहि १०

गूर्देवृद्धॐभवत्यकारोऽग्निप्रत्यये वाऽऽदौ हिशब्दः सौभरामहीयवकौल्मानां दासे च कावपर्णकूलीयानामो भवति साहीये च भिशब्दोऽनुत्कावे ना-ध्वतवत्यपर्णे बोधीये च वाचि सर्वमोभवत्य नुस्थमोवापरायांत्वोभवत्य-ऽनातृतीयं कृष्टम प्रत्युत्क्रान्तमाचतुर्थकृष्टन्तुपादान्ते मन्द्रकृष्टञ्चामन्द्रकृष्टञ्च वृधेव्यंजानानाँ सनित्य इत्येभ्यः परोभ्यासश्चदैव्य और्णायवयोरो भवति यकारे सानौशब्दश्च सर्वत्राकारे बोधीयनिधने च घोषे २

त्रीक्रौंचप्रमशाक्त्यसंजयभरक्रंदाभिकार्णश्रवश्यैताकूप विशोविभीशककुभ-स्वारपर्णश्चादिष्वायास्य द्विनिकारवकार्तयवश्यावाश्वयश्वेषु वज्ञेया मध्य-समन्वितानिधनँहीष्येषुयासामसु ३

श्यैतेतृतीयादिन्याश्रौहोवायाः परं तृतीयं नीचं नतदिप्रांत्ययोर्बृहतिचद्रासा- द्वितीयेकँसर्वत्रा दर्शभ्यमच प्रथमतृतीयइदययंयीसूचा कूस्तावतृतीयंनी- चमाद्यामायाद्यं ध्यमायां तमसेचांधाद्वितीयेनकँ सर्वत्रायोनौ प्रथमेदे स्तोभे- चोत्तरेवकार श्रोभवत्यत्वे हिष्ठीयगववसितेषु सचपवृत्तसर्वत्रांत्यमयोनौ वसु- चद्धितीया दसु तिथेचतृतीयेप्रथमंयोनौ जयेचस्तावांत्यमयोनौ ४

क्रौंचेदेचमात्प्रथमोच्चम सूरासो येचतृतीयाद्वेष्णात्तृतीयं न प्रसो श्रवस- श्रायिंद्राताज्ञेनिलोप उतद्विषायाश्चाद्यश्रवाँयाञ्च सेधेतुप्रत्नंपीयूषाद्यायाँ- सत्राद्यस्यलोपःकृतिनितृतीयेदेसर्वत्ररम्यते नुष्टुप् द्धितीयेचषभेच प्राक्चतु- र्णेष्वयोनावोमितिचनीचः श्वेतृतीयेपतृषद्वरएकर्चेंद्वे दसेज्ञीयेहाराद्योनिव दवि- शोत्तमायाँसोमाद्ययोश्चाग्नेयेजास्वरंवृन्नविंछदःसु प्रहूयसायाश्चद्यद्धरम- वृद्दादिस्तनिपार्श्वयोर्यथर्च्चँसर्वत्राऽस्तावहारयोरवश्येहिस्तोमसुमराप्रमरा- जीचरे भेचाकारांतक्रांतमयोना वुदूहः सर्वत्रा मीढे गतेश्च कनीयस्यत्व- मोकारस्य कृतलेयेत्वं पदगीतस्त्वसिद्धत्वात् ५

श्रुध्वेस्तावेतुरीयेष्यतेसर्वत्र संवत्सायांतु तृतीये गोमन्नश्च मरुतामिन्द्राँ- स्वासूत्तमायां धसेचतुर्थाद्यंयोनिवद्धयमायाँ स्तावे द्वितीयं घातँरुण- साम्रचाद्यान्त्ययोस्तु विकारो नार्मेधेधात्याद्ययोः पाह्युपामापद्यते थमोच्चँषभ- हविम जनेचभु लंवि स्मिंत्सिचवरुपृष्णिश्यैतमद्वेषु ष्टंभेचौशसूये शीयेचना- कृद्दँह द्यशसिकृष्टादेकं ध्यमायामकारोद्वितीयँ संमिश्लःसुरूपे पदगी- तॐष्ठये हकारे च ककारश्चोभवतिमरायेद्विमात्रःष्ठेष्वःकारः तरायेषुप्यते नौ- वरुणसाम्नि द्वितीयेलांदेथमोच्चमऊभति चतुर्थेतुवृणीजास्वरँ सर्वत्र कांपाच- प्यतेनयताविघ्निरेच देदेचाविधाः सर्वत्रा योनौ जास्वरँश्चमनसेचद्विष- श्चमनसेचद्विषः ६

श्रप्सुषडंतरेद्धाष्कारणिधनवदुपान्त्ये भिरायवा ऽन्यत्रसुताद्यलुप्ता पञ्चाद्धर- श्चाभ्यासः क्राया राजेध्यमायांपाष्टे वृ दाद्यायांचांत्यस्यत्तमसेस्वासूत्तरयो- र्वृणीतरुतेचतुरद्धरे नाभ्यासे नरायेहा उवाद्वितीयात्सकृत्कृष्टा दांत्याविधाः सर्वत्रस्वासूत्तमायां प्रथमेदे मूर्द्धन्यएवदन्त्यः स्वरोपधो णश्चयोतिहारीस्या- दविकृतपूर्वपदवत्परिष्कृतेचागमोलोप्यः ७

कार्णश्रवसोत्तरयोर्व्ये स्वदयसदावृधां दस्मःसुराक्रौचेस्त्रभानहिवा मग्निंवो-वाजीयउपांत्त्यकृष्टः सर्वासुत्रिकवत्सायांचाद्ययोः प्रथमायांचतुर्थमुत्तरयोः पञ्चमँस्वासु वैराजे तृतीये प्रथमांत्येवृद्धेऽप्रस नार्मेद्वितीयायाँ राधा-यांतृतीयमयोनौ कौत्सदँष्ट्रोत्तराकूपारँश्रुध्यपृश्निमानचाद्यरुणवैधृतवा-सिष्टतिथकुभनित्रेषुचनौ तीषंगशाक्वरयोराधांतोऽयोनौ ग्निस्वीवारे रिंनुरयि शोके मन्गोभिस्त्रिणिधने सौहविषरंध्रोत्तरयोर्गो भिरिलान्दस्वान्त्याद्यमु-पान्त्यमयोनौ ८

यस्तेहरेच श्येनेदानांधरां प्रोवाराह ऊताकयस्थिरां द्वितीयमकर्षणं धर्नासाविसोच यसुसफेमादात्र्यक्षरां देव्येप्रहूद्वितीयेमथतां वैराजेयोनावन्त्ययोर्नतं वैश्वमनसेत्वा स्तोभार्चिकसंधेर्ग्रहणात्सप्रेदि्द्वतीयांतेप्रोत्तमायामाद्ये शौक्तेचा-द्ययोःशौक्तेच सुषाश्रीणप्रत्नँः रुणसाम्नि इलांदेहीषीप्रभृत्युद्धारोंऽत्यायामनुद्धार स्तमसोर्केयोनावाद्ययोर्मागायतोद्धातनिघातौ ९

अथोहगीतीनां प्रस्तावोद्देशः स्तोभः पुरस्तादंतर्वा प्रस्तोतुरंतेवा विधाद्य उद्गातुस्त्तकारावर्षभपावमानजनित्राणां हुवादिर्वासिष्टे पद्योनादेशे द्व्यक्षरो-वासंकृतिदार्ढच्युतयोश्चतुरक्षरोवासुरूपाजिगैडसाकमश्वानां सदेवतोवारा-जनशाक्वरर्षभयो द्विपात्सं जयना नदगौशृंगरात्रिदैवोदासानां कावश्रौ-तकक्षार्षभत्र्यतायास्यैडौक्ष्णोरंध्रैडसौपर्णमोत्क्षमार्गीयंवजराबोधीययद्वाहिष्ठी-योत्सेधवाम्रस्वारसामराजपौरुमीढपूर्ववारवंतीयवार्त्रतुरयरववैरूपह्लस्वाबृह दोपशामहादिवाकीर्त्त्यानां वातः कृष्टाद्वृष्णो द्विर्वावारवंतीयआत्मनिचमहा-दिवाकीर्त्त्ये यांतोदाशस्यत्त्यभासशांम दगायत्र्यासितानां जारांतोवींकवसिष्ट-प्रियपत्राणां वारांतोवैश्वामित्रे हाउकारांतः संतनिजमदग्न्याभीवर्तकार्तय-शाकारांत त्त्वाष्ट्रीसाम्नां जाराग्निंदूतोपक्रमाणांतएवाविभाग्यानाम् १०

यौक्ताश्वैडयास्यत्रैशोकक्रोशश्नौष्टोद्वँशपुत्रदैर्घतमससिमानांनिषेधवैराजानां द्व्यक्षरोऽभ्यस्तोद्व्यक्षरआनूपैटतसौहविषवैष्णवोत्तरपयोंतः स्वराणामग्निंदूता-भ्यस्तामध्यमक्रौंचस्य पादोभ्यस्तोवषडंताभ्यस्ताकूपारराजनपयसां द्वादशा-क्षराणि चरैवर्तषभे त्र्यक्षरोबृहत्के सोमसामगायत्रीक्रौंचवैरूपौदलगाय-त्र्यौशनसैंधुक्षितमैधातिथरोहितकूलीयेहवदैध्मवाहेंद्रयशः कण्वबृहत्त्रैष्टुभ

श्यावाश्वशौक्तवार्षाहरवाजभृत्कार्णश्रवसानांचत्वारि द्वेवांत्ययोः षट्शंकु-
र्बार्हतवाजजित्स्वाररोहितकूलीयासितयौक्तस्रुवानामष्टावौरुक्षयजागतसो-
मसाम्नोरेकादशोत्तरेजनित्रेद्वादशहरिश्रीयंते स्तोभउपायांतः पदनिधनेषु निधनं-
चतदं गँस्या द्विरेकवृषे त्रिर्वापदस्तोभेष्विलांदाद्येत्रिरुक्तंयथोक्तमितरेष्वं-
त्येवाद्वयक्षरो महानाम्नीषुद्विपदासुप्रस्तावः शाक्वरप्रथमेष्वध्यासपुरीषेषु च
यथोपदिष्टं वैछंदसेषुगीतंप्रास्ताविकमेवस्या द्यग्वादीनामप्रस्ताव्याउत्तराः
प्रस्ताव्येवासंतनिनः प्रस्ताव्येवासंतनिनः ११

इति पुष्पसूत्रेदशमः प्रपाठकः

पुष्पसूत्रं समाप्तम्

Reference:
पुष्पसूत्रं सामप्रातिशाख्यं पुष्पर्षिप्रणीतम्
श्रीमदजातशत्रुकृतभाष्यसहितम् ।
Chowkhamba Sanskrit Series No. 297, Chowkhamba Sanskrit Series Office, Benares.
Printed by Jai Krishna Das Gupta, at the Vidya Vilaas Press, Benares, 1922, 255 pp.